Контрольный экземпляр

Массе а мехкий пролетареш, вІашагІкхета!

СЕРДАЛО

СОВЕТСКИ СОЮЗА КОММУНИСТИЧЕСКИ ПАРТЕ НОХЧ-ГІАЛГІАЙ ОБКОМА, НОХЧ-ГІАЛГІАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТЕЙ МИНИСТРИЙ СОВЕТЕИ ОРГАН

«СВЕТ» Орган Чечено-Ингушского обкома КПСС, Верховного Совета и Совета Министров ЧИАССР

Газет арадувл 1923 шера денз ◆ ЕРА, 12 АПРЕЛЬ, 1984 ШУ. ◆ № 44 (6922). ◆ Мах 3 кеп.

1984 ШЕРА 10 АПРЕЛЕ МОСКВЕ ХИЛАР КПСС ЦЕНТРАЛЬНИ КОМИТЕТА АРГІАНАРА ПЛЕНУМ. ЦО ЙИЙЦА А ЙИЙЦА, КЪОАБАЛИЙР ЦХЬАЙТТАЗЛАГІА ХЕРЖАЧА СССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТА ХЬАЛХАРА СЕССИ ЧАКХЪЯККХАРЦА ДУВЗАДЕННАЧА ОРГАНИЗАЦИОННИ А КХЫЧА А ДЕШАЙ ХЬАКЪЕХЬАРА КПСС ЦК ПОЛИТБЮРО ПРЕДЛОЖЕНЕШ. ПЛЕНУМО ИШТТА ДИЙЦАР ЮКЪЕРЧА ДЕШАРЕИ ПРОФЕССИОНАЛЬНИИ ШКОЛА РЕФОРМА КЕРТТЕРЧА ЛОСТАМЕХ ДОЛА ДОШ А.

ПЛЕНУМЕ БОККХА ЧУЛОАЦАМ БОЛАШ КЪАМАЬЛ ДИР КПСС ЦК ГЕНЕРАЛЬНИ СЕКРЕТАРА НОВКЪОСТА К. У. ЧЕРНЕНКОС.

Советски Союза Коммунистически парте Центральни Комитета Пленумах бола ИНФОРМАЦИОННИ ХОАМ

1984 шера 10 апреле Советски Союза Коммунистически парте Центральни Комитета аргІанара Пленум хилар.

Пленумо йийца а йийца, къоабалйир цхьаттазлагІа херкача СССР Лакхехьарча Совета хьалхара сесси чакхъяккхарца дувзаденнача организационни а кхыча а дешай хьакъехьара КПСС ЦК Политбюро предложенеш.

Цул тІехьагІа Пленумо дийцар юкъерча дешареи профессиональнии школа реформа Керттерча лостамех дола дош. Цу дешах доклад йир КПСС ЦК секретара нов. М. В. Зимянина. Докладех йолча пренешка дакъа лаьцар н.н. И. Б. Усманходжаева — Узбекистана Компарте ЦК хьалхарча секретара, П. С. Федиркос — КПСС Красноярски крайкома хьалхарча секретара, Р. Ф. Дементьевас — КПСС Московски горкома шоллагІча секретара, А. П. Александрова — СССР Іилмай Академе президента, В. А. Петрова — Социалистически Къахьегама Турпала, «Малышева цІерагІа завод» яхача Харьковски производственни объединение токара.

Пленуме боккха чулоацам болаш къамаьл дир КПСС ЦК Генеральни секретара нов. К. У. Черненкос.

Пленумо тІайийцар «Халкъий депутатий Советий болх дІахо тоабарах» а «Юкъерча дешареи профессиональнии школа реформа Керттерча лостамах» дола соцамаш. Нов. К. У. Черненкос даь къамаьл а Пленума соцамаш а кепатох.

Цу тІехь ший болх чакхбаьккхар КПСС ЦК Пленумо.

1984 шера 10 апреле хиннача КПСС ЦК Пленуме НОВКЪОСТА К. У. ЧЕРНЕНКОС ДАЬ КЪАМАЬЛ

Новкъостий!

Кхоана хьайн мерда херкхача СССР Лакхехьарче Совета хьалхара сесси. ЦК Политбюро массе оагІорахьара мах бир вай дІадахача хоржамий итогий. Цар хьахьекхар парте политически никъ берригача къахьегамхоша бизза къоабалбеши хьалдоацаши хилар. 180 миллион совгІа болча харжархоша дагахьа хетачунца баккъдир Советски Іаьдала авторитет шаьо йоацаш лакхъенна хилар. Халкъо хьахьенхача тешама ларда тІа бІубенна дІахобахье мегаргба вай болх.

Цу балха керттера лостамаш КПСС XXVI съездо белгалдаьд. Цул тІехьагІа хиннача ЦК Пленумаша дегІа а доаладаьд, хьадда белгал а даьд уж. Деш дола къамаьл е гІуланкхашка шортига хиларца а, е дегІаахара исторически хиланза даргдоаца лагІаш юкъе а дуташ тІехкхувсалларца а юкъа цхьанкха а хІама доацача коммунизмагахьа дІахьалхашкахьа ахара стратегех дац. Деш дола къамаьл парте эггара сийлахьча лерхІарашка болача маькъа тІа вай кхы а кхоачашде леладш дола доккхийи чоалханеи, шоаш хьадаьннача моттигагея шоай маІангеи диллача коммунистически формаце эггара хьалхарча фазах дола декхараш кІелига ца хиларах да. Цунах латта а латт тахан, ма дарра аьлча, дегІаена социализм эргайоахаш тоаяра беча боккхачеи низткъалчеи балха керттера чулоацам.

Кхетадеш да, наьха инициативеи творчествои шерра йоаржа ца йича, общественни вахара бІарзагІа йола проблемаш къоастаеча юкъе уж эггара хьинарегІча тайпара чу ца эзача из болх кхоачашбулургбоацилга. Из лора вай воай экономика сикагІа дегІайоаладра чакхдаханла даргдоаца гІулакхаш чакхдоахача хана а. Идеологически гІулакхаш хоадам боллаш тоадара парте низаш тІадерзадаьча хана а. ДІахо а лелебергба вай из никъ.

Тахан Пленуме лепача дешай маІано ше-боккъал башха бахьан лу социалистически демократа, общества ерригa политически система дІахо эргалькха тоаярах, эггара хьалха Советий — СССР политически ларда, социализм хьалгъяра низ болча нечала гІулакхаш тоадарах доахкача. Наьха хьинар айдеш долча кхоачамех пайда динагІа мишта эцаргбар лха деш кІоаргагІа къоастадара.

Дагадоаийтаргда аз, Октябрал тІехьагІа дукха ха яларехьа болх къахьегамхошта бах ца Іеш, къахьегамхошка гІолла а берггболаш йола паччахьалкхен кулгалдар органаш Советех лра декхар В. И. Ленина оттадаь хилар. Тахан йиза бокъо а йолаш ала мегаргдолаш да, ма декхар керттерча даькъе кхоачашдаь даьннад. 2 миллионе 300 эзара депутат, болхлой, ахархой, интеллигенце викал массе а къамахи народностахи бола къахьегамхой, яттаж миллионаш активисташ — царга гІодда леладу вайцига паччахьалкхен гІулакхаш.

Вай лаьми — къаьстта а СССР керда Конституци тІаяйначул тІехьагІа — шерьила массе а лагІах йолча Советий полномочеш. Цо гІо даьд законодательстваи, управлении, тІахьожамен цхьоагІон ленински принцип цар гІулакхашка йиззагІа чакхъяхара.

Цхьабакъда, новкъостий, мукІарал де деза, Советий йоккха потенциал мел аьлча а кхоачам болаш оарцагІа ца йоаккхаш хилара. Укх тайпара масал доаладергда аз. Массехк решени тІайийцай вайцига боахами культурен дегІакхувлача моттигерча Советий лоархІам айбар дукха. Вай лийрхІар — нийса а лийрхІадар, — моттигашка экономика комплексно дегІайоаладра цо новкъостал дергда, ведомственноста дукхьала йоккхагІйола чІоагІале оттаергья, бакача паха массе тайпара дІадехаранца царна дукхагІа кхоачамбертба, царна деш дола гІулакхаш тоаде йиш хулийтаргья аьнна хеташ дар.

Лоацца аьлча, решенеш дика я. Цхьабакъда, кхоачаш шортига ю уж, ахаш мара яц. Дукха министерстваш хІана а моттигера Советаш юстара а юташ леладе гІерташ я гІулакхаш. Шоай гІулакхаш промышленно объекташ хьалъяран царна реконструкци лран тІа а деразадий, цар маст-маста моттигаш ца йоалийт чуІа цІеноци, социально - бытовойн культурни гІулакхашта лаьрхІа гІирсаш хьалдара лхийта йоаггІача тайпара уйла тІа ца йохийташ. Вешта, Советаш шоаш а хилац массаза а шоай бокъонех тІатеІІа пайда эца гІерташ. Из бахьан долаш дукха моттигаш ху чуІе цІеноци, больницаш, барий учреждении хьалтьаь ца йоалаш. Пистерлаьза йола объекташ цкъаза кийча ярап санна хьайю. Іалам лорадара нормаш телхаю.

Советашна хьинар дукхагІа тІа а дохийташ къестае езаш кхы а я проблемаш. Халкъа депутатий машар хила йиш йий, масала, къахьегамхошна леткъа а еш центральни органашка лаьдеш йолча квартирашкара цхьал, городера, посолкера антисанитери, транспорта балха тІара кхоачамбоацараш, улицашкара сердал ца хилар е обществени моттигашкара хулиганство санна йолча факташка?

Лоацца аьлча, белгталара вІашдухьале, шо-шоай банхалонаш я Советий йІаьхийча торонаштех гІулакха царех пайда эцаран юкъе. Укхаза дага ца дехача даргдац. Советашка дизза Іаьдал да яхаш «формально кхайкадарех кхоачам хилац», из кхы а «практически вІаштІехьлаккханзеи управлене боарамагІа, хІара дения беча балха тІа тахханзеи» даргдад яха ленински дешаш.

ГуттаІхьара вьводаш я укхаза йоагІараш. Советий гІулакхашта еза партийни вІашие ерригача методех пайда эца беза цуи эффективность лаккъьяр, формализма массе тайпара элементаш дІалхар дукхьа. Из да дево дІадехар. Из хьадех ерригача партийни комитеташкара. Советашка шиЙ кулгалдара дакъа кхоачашдара парте хьалхабоахача депутаташкара-коммунисташкара-м хІаьта а вета а. Укхаза лоархІаме да цар масал, лоархІаме да депутатски декхаранца уж бехктокхам хеташ хилар. Советий балха юкъенхаьа деза цар из вІаштІехьбаккхара хьесап, берригa халкъо херкараш дизаита гонахьа кхотабе, цар творчески инициативана стимулировани е а лостам тела а беза.

Дукхьал иштта да, новкъостий, тахан Советашта кулгалдара даькъера вай керттера юкъарапартийни декхар. Конституце тІа чІоагІдаь дола царга дизза Іаьдал хилар хаддаизен массе меттеш цар гІулакхий чулоацаме а стале а гуш хургдола гІулакх де деза вай.

Хьовсал саш болсей во болх. Дукхьал укхаза диззагІа хьаделлалу Советий маІан, наьха хьаштаца коллективни опыти хьалдоацаш йола бокъонца волча халкъа Іаьдала органаш уж хиларах тарре. Сессеш бокхача лоархІаме я вай боахама гІулакхашна а. Цига хан-хана юкъа а юшаш чІоагІъю планаш уж кхоачашъярах йола отчеташи. Укхаза дьаутт вай экономика дегІайоалиярах дола цІенхашта дешаш. Хила ма доаттІара хила, цар. Иштта цІенхашта, массане дакъа а лоацаш дагабуалийта беза шоашта хетачох. ХІаьта а, иштта хилац из массаза а.

Цхьабакъда, гІулакх цунах лаьтта Іац. Боахама балхо, цуна лоаттабеча биззача тІахьожамо а санна, дІадех гІулакхаш хьадда а тІах аьлца а леладелга. ХІаьта из вІаштІехьдаккха, кхетадеш ма дарра, хала да, нагахьа санна сессешна мара из ца буаце, мел дика уж чакхъюеле а.

ХІара Советe массазара комиссеш я. Цудухьа дика цар вай экономически пхьина тІа кулг лоаттадергдола гІулакх де деза. ХІаьта долче, халкъа боахама эшараща шоай хаинахьа уж сарцагІъяргйола. Советий, цар исполнительни органий шеко йоацаш йола экономически решенеш лахара новкъостал дергдола, уж решенеш кхоачашъяра хаддаза тІахьожам лоаттабергбола гІулакх а. Цу гІулакха опыт йолаш я. Цхьабакъда, хаьо дІадех из дикка йІаьхий елга.

Пятилетка Іалаьмате бехктокхамеча, ха беттаща лоархІача мулага кхачад вай. ХІаьта вай боахама балха дІахо низ тІа ца бахийтача бергболча тайпара вІалла а дац гІулакхаш. Из хьахьоах цхьоалагІча квартала итогаша а. Белгталара толамаш гуччахьа долаш да. Цунца цхьана хьагучальнай тІехьаюса участкаш а.

ХІанз эггара хьалха йоагІача Политбюро заседание лаьрхІа хьожаргда тхо халкъбоахама план кхоачашъяра лелаига. Хьадда гІулакхаш белгаллдергда хьай тоатара чакхдаха. Из-м хІанз а хоаш да нийса хургда, нагахьа санна вай массане а. вайх хІаране а цхьанна а тайпара мело воашта ца мегийте. Паччахьалкхен цлан бахьан долаш цхьан минута сагот ца деш, кхьметтел, шоана той, оарц ца доакхаш Іе йиш яц вай. Цудухьа, хьадувла, ваІад ергья вай: укх шера мал хале а юкъагІа дитар, моаллагІа а кхоачаш ца деш дисараш бехкал долаш цІашкха а ца дийхача тайпара лира кхо лехаргда вай. Къьча тайпара хила йиш йолаш ац вай [illegible].

Советашна а гІулакхаца цу тайпара лаьца накъ чІоагІбара депутаташа-коммунисташа новкъостал дарга догдоахаш хургда вай. Вай экономика кІезига аьттув баргбац, нагахьа санна Советаш деррига боарамашкара боахама кулгалхой балха доатІар дизза хьадехаш харцо йоацаши мах белга шоай правила а яь дІайолалой.

Лакхехьарча Совета сессе СССР Министрий Совета состав чІоагІъе езаш да вай. Цунца дувзаденна вай министрийн ведомствай кулгалхойн уйла тІаерзае безам бар са халкъбоахама декхараш кхоачашдечара цар лоархІами бехктокхами Іаламате боккхеи дукха оагІош йолаши хилара. Из — хІаране творчески инициативни гІулакхаш. Из да карарча предприятейи организацейи барттайна, цхьоагІо йола болх вІаштІехьбаккха хари кхетам хилари. Из да снижинашцара гІулакхаш хьадда леладар а дешаш къестадар а. ХІаьта, вІалла шено а йоацаш, къахьегамхошта эшарийн цар дІадехарийн хаддаиза йоакхо яр а уйла яр а. Из вале а кхы вале а волча кулгалхочо болх мел толаме бу ховрга вайна планои хьокхамаш, договории декхараш дизаж шоай хин[illegible] хайна ца Іеш, наьха къахьегамен бытен хьалаш тоадара доаггІача тайпара къахьегарах а.

ХІанз халкъа боахама доал дара система массе оагІорахьара эргалькха тоае доладеннад вай, экономически гІулакхий керда формаши структураши лех. Цхьабакъда, лаханза даргдоаца кердадар лехаро, кхетадеш ма дарра, вай тІерадела йиш яц хІанз йолаш йолча доал дара институтех эффективнегІа пайда эцара. Эггара хьалха советски органех а эцаш. Укхаза керда мошносташ хьае езаш. Кхоачам бе йолаш ярашка биаза болх кьабайте.

ХІаьта, хІанз цкъе доалдара хьакъехьа къамаьл юкъедаьннадолаш, хьоаха ца еш юталац сога административни аппарат эІамигъяра проблема. ЭІамигъяра болх доала лохерчен юкъерчен лагІашка бах ца Іеш, цул, ард вай, боахьашка а бе беза. Цхьабирашта из деардеоацар аьнна дале а, диказа даргдоацар иштта да. Центргара масал боккхача мехьха хиларах дукхагІа а.

Вай массане а кхетаду, къамаьл цІенхаштарча гІулакхах хилар. Цудухьа дІадоладе а деза из партийни хьисапе. Цкъа-дале, алхха цкъара каиваш из ца хилар кхетаде деза. Вай лерхІар — производстве доалдечен къахьегаш болча болхлой дукхала соотношени нийсагІча тайпара вІаштІехьйоаккхилга. Цхьан конторера воха конторе хьежабарах укхаза гІулакх хургдац. Административни аппарат ювсара бахьанаш дІадахаиза, доалдара къахьегам вІаштІехьбоаккхилгеи технически кийчбелгеи даим тоаданза даргдац. ТІакхха, кхетадеш ма дарра, вІаштІехьдаза деза, образно аьлча, канцелярски истола тІара станоща тІа баха наха шоашта лоаргдолаш дола хьалаш. Хоаш да, цу хана малагІа проблемаш хьалхашка оттаргья. Цудухьа паччахьалкхен, плановеи органаш. Лакхехьарен моттигерен Советаш хІаьта а вета а тІатеІІа уж къоастаеш хургйола гІулакх де деза.

Вайна дагадоагІа, новкъостий, Советий балха тІа «хьалхарча моттиге оттаьба центральни Іаьдален моттигерча учреждении социаьаш тепшаме кхоачашдара тІехь лоаттабу бокъонца боля тІахьожам» яьа ленински дешаш. Ма дарра аьлча, из гІулакх вайцига оттадаьд. Дукхача Советашна беркате пайда эц шоашта отчет телача органийн кулгалдеча гІулакхаш тІарча наьхен, цар территоре тІа ядача организацейи предприятейи балха тІахьожам лоаттабара йолча шоай бокъонах. ХІаьта а укхаза кхы а я депутаташта - коммунисташта, Советашкарча партийни группашта болх бе моттиг.

Йолаш я, масала, депутатски запрос санна йола тІахьожамий башха-дика форма а. Из маст-маста юкъекхувлий хьежаш со. Хьагучадеьнначох, укх тІехьарча шерашка ерригача Советашка юкъера даьрхІача цхьа запрос кхоач дукха совгІаарашагІа воацаш тІьаь итт депутата лоархІаш. Шийга диллача цу цифро дукха хІама ца дуйцаш хила а тарлу. ТІаккха дІанийсъел оаш из ЦК-а, газеташка, вешта массе а боарамий Советашка а ухача къахьегамхой письмоша. Дукхача письмошка гІеттаду вай вахарера донкхий, наха дагадоахнаш дола дешаш. Дог тийша ва со къахьегамхой уж йоаккхонаш халкъа депутаташта дика йовзаш а къоабалъеш а хиларах. Цхьабакъда, Советашка уж гІеттае, массанега а. гучахьа ювцийта увттае берригнашта а ховш хиннадац.

Гучох, айбе безаргба шоаш тІайию ерригa решенеш, дерригa советски законаш кхоачашдара тІахьожам лоаттабара даькъера Советий лоархІам. Вайцига цхьаннена а мукъа беппабац законаш е телхаде а, е теркал ца де а. Ал яхар массанена а ховш дар да. Из яз да, халахете а, лиза яргйоаца практически выводаш укхазара массане а ца ендаь.

Масалашка гаьна аха дезац. Вайх дукхачарна цу тайпара моттиг цкъа нийсъенна Іаййнац. ХІанзза йийша а йийшай, массана а рагьа волаш чІоагІ а яьй пхе шера е шера план. ТІаккха из долче, закона низ а бенна дІаэттай-их. ХІаьта цул тІехьагІа фу хул? Ай из-м факт ма йий, цикъа цхьан ведомствай тІаккха воккхаш, цикъа цхьан областен тІаккха вокхаш викалаш цхьаккха корта бола бахьан а доацаш шоаига хьалхагІа планагІа хьожалъяpел совгІа материальни финансовни ресурсаш еха ухаш хилар. Из, духхьал дІаарга вай, къьнара айи да. ХІаьта цхьаболa новкъостий оса пунга бала а баьлия, дукха хІама ца эишаш вахара норма из лоархІаш ба. Цул совгІа, цхьацхабарашта, гучох, хета хургда кхы тІа а ахча хьаьхьожадайтача хана гойташ бола «чакхбоала низ» — гІулакх лелалуш хилара динагІдола тешал да аьнна.

Из, бакъдар аьлча, ишта дац. ГІулакх боккъонца леладуш хилар хьахьожха деза планаш оттаеча хана, Советий комиссешка, сессешка уж ювцача хана. Цига деза шоай наказашка харжархоша хьакхайкадаь цар хьашташ къувса, гадаика, шийна хетачоа тІехьа къовсам лоаттабе. ХІаьта план закон а хиина дІаэттачул тІехьагІа, цун сий де, из лархІа, лоарзагІа ца йоаккхаш кхоачашъе еза. Из боахама дисциплина дош хинна Іац. Из партийни, политически бехктокхама дош да. Вай, коммунисташ, цул совгІа коммунисташ - кулгалхой мара кхы малаш бе эггара хьалха Советски Іаьдала законий авторитет чІоагІъяра йоакхо е езараш.

Хозахета алац: чІоагІа да закон, цхьабакъда, нийсхо йолаш-и да. Вайцига законаш белгтала да а да чІоагІа. Цудухьа леладе а деза уж иштта чІоагІа. Из ца дой зехьа доврга порядок, организованность, социалистически законность чІоагІъеш мел хьийга къа. Цхьабакъда, кхетадеш ма дарра, наьха инициатива къовлар, малхбузехьа дувццача тайпара, цар вахар «бокъ-моарзагІана» юкъедоллар дукхьа

(Чакхдолар 2-ча оагІо тІа).

СССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТА СЕССИ

11 апреле Кремле хьайийллай цхьайттазлагІа херкача СССР Лакхехьарча Совета хьалхара сесси.

Дерригача халкъо хьаллоацаш а могаеш а я коммунистий ленински парте политически курс. Іалаьмате чІоагІа теша а деш хьагойтар из 4 марта чакхдаьннача, социалистически демократе, советски общества ерригача политически системе триумф хиннача СССР Лакхехьарча Совете даьча хоржамаша.

Нийса ориентираш бе а йоахкаш бола халкъа полномочни викалаш — керда херкача Лакхехьарча Совета депутаташ гулбеннаб сессе. Уж ориентираш дІаязъяь я хІанзза чакхъяьннача КПСС ЦК Пленума решенеш тІа, белгалъяь я К. У. Черненкос цига даьча къамаьла тІа. Цу документаш тІа кІоарга массе а оагІорахьара а анализ яь дегІаена социализм эргалькха тоаяра балха лоархІамеча лостамашта.

Пленуме дийца дешаш чІоагІа лоархІаме да хІара коммуниста, хІара советски сага. Уж кхоачашдара чІоаггІа лоархІаме я халкъа депутатий Советаш.

СССР Лакхехьарча Совета сессе болх дІаболабелар палаташа къаьст-къаьста заседанеш а яь — Къаьмий Советов Союза Советов.

Палатай заседанешка хержар Союза Советен Къамий Советен председателаш а цар заместителаш а. Союза Совета председателалла хержаи депутат Л. Н. Толкунов. Къамий Совета председателалла — депутат А. Э. Восс.

Массане кулгаш хьал а айдаь чІоагІйир сессе ден повестка. Цунна юкъедихьал палатай мандатни комиссеш харжарах, СССР Союза Советея Къамий Советен массазара комиссеш хьаярах, СССР Лакхехьарча Совета Президиум харжарах. СССР Министрий Совет вІашагІйоллара, СССР Лакхехьарча Совета Президиума Указаш чІоагІдарах, юкъарча дешарен профессиональнии школа реформа Керттерча лостамех, СССР халкъа тІахьожама комитет хьаярах, СССР Лакхехьара Суд харжарах. СССР Генеральни прокурор хьожаварах дола дешаш.

Перерыв яьначул тІехьатІа Союза Совета а Къамий Совета а хьаьст-къаьстача заседанешка ладийгІар депутатий полномочешка хьажарах йолча мандатни комиссей председателий докладашка.

Мандатни комиссей доклада дола социаьаш тІайийцар СССР Лакхехьарча Совета палаташа. Цар тІа белгалдаьхар 1984 шера 4 марта херкача Союза Совета 750 депутатен Къамий Совета 749 депутатен полномочеш нийса хилар.

Цул тІехьагІа депутаташ хьежар палатай массазара комиссеш вІашагІйоххара дешага, чІоагІъяьй Союза Совета 16 массазарча комиссе состав Къамий Совета 16 массазарча комиссе состав.

* * *

17 сахьат даьлча йоккхача Кремлевски Дворецe хилар Союза Советен Къамий Советен цхьана йола хьалхара заседани.

ЧІоагІа дІаьхдаь тІоараш а деттаж, депутаташеи хьашашеи тІайийцар новкъостий К. У. Черненко, Г. А. Алиев, В. И. Воротников, М. С. Горбачев, В. В. Гришин, А. А. Громыко, Д. А. Кунаев, Г. В. Романов, М. С. Соломенцев, Н. А. Тихонов, Д. Ф. Устинов, В. В. Щербицкий, П. Н. Демичев, В. И. Долгих, В. В. Кузнецов, Б. Н. Пономарев, В. М. Чебриков, Э. А. Шеварднадзе, М. В. Зимянин, И. В. Капитонов, Е. К. Лигачев, К. В. Русаков, Н. И. Рыжков.

Ден повестка аргІанарча дешага — СССР Лакхехьарча Совета Президиум харжарча хьажа йолаелар сесси.

КПСС ЦК Политбюро члена, КПСС ЦК секретара депутата М. С. Горбачева КПСС Центральни Комитета тІадиллдарах СССР Лакхехьарча Совета партийни группай палатай старейшина Советашен хьаллаьца йола КПСС ЦК Генеральни секретарь новкъост К. У. Черненко СССР-а Лакхехьарча Совета Президиума Председателалла харжара йола предложени депутаташка хьажа дІаелар.

СССР Лакхехьарча Совето массава а раьза а волаш хержар КПСС ЦК Генеральни секретарь депутат К. У. Черненко СССР Лакхехьарча Совета Президиума Председателалла. ЧІоагІа тІоараш а деттаж зало тІаэц из решена.

Цул тІехьагІа хержар СССР Лакхехьарча Совета Президиума Председатела хьалхарча заместителалла депутат В. В. Кузнецов, Лакхехьарча Совета Президиума председатела заместителаш, секретарь членаш.

Дош яу новкъоста К. У. Черненкона. Депутаташа, хьашаша хьал а гІаьтта дІаьхдаь тІоараш а деттаж даькъал вуац из. Боккха тешам шийх боларах депутаташта баркал а оалаш, новкъоста К .У. Черненкос белгалдиьккхар, дегІаена социализм эргалкхара тоаяра долча деррнгача гІулакхашка СССР Лакхехьара Совет, цун Президиум, массазара комиссеш боккха лоархІам болаш хилар. Цар дукха белхаш ду экономически социально-культурени боахам хьалбеча, законодательство дегІакхувлача, арахьарча политике.

Заседане Іойийцар председателал деш хинначун цІерагІа СССР Министрий Совета Председатела депутата Н. А. Тихонова керда херкача СССР Лакхехьарча Совета хьалхашка СССР Министрий Совето шийн полномочеш кхоачашъяь ядарах йола за[illegible].

Новкъоста К. У. Черненкос сессега хьажа елар СССР Лакхехьарча Совета партийни группай палата старейшинай Советашен хьаллаьца юха а СССР Министрий Совета Председателалла Н. А. Тихонов харжара йола КПСС ЦК предложени, цунна тІадиллар СССР правительства состав Лакхехьарча Советага хьачулулга.

СССР Лакхехьарча Совето могабир СССР Правительства бах болх, СССР Министрий Совета Председателалла хержар Н. А. Тихонов, цунна тІадиллар СССР правительства составах йола предложени Лакхехьарча Советага хьачулулга.

СССР Лакхехьарча Совета Президиума Указаш чІоагІдара хьакъехьара йола доклад йир СССР Лакхехьарча Совета Президиума секретара Т. Н. Ментешашвили.

СССР Лакхехьарча Совета Президиума Указаш чІоагІдир СССР Лакхехьарча Совето, доагІаш дола законаш тІа а эцаш.

12 апреле СССР Лакхехьарча Совета сессе дІахо хьоргба шийн болх.

Халкъа депутатий Советий болх дIахо тоабарах бола

КПСС ЦК ПЛЕНУМА СОЦАМ

КПСС Центральни Комитето соцам бу:

1. ЦК Пленуме къамаьл деш КПСС ЦК Генеральни секретара К. У. Черненкос халкъа депутатий Советий болх дIахо тоабара Керттерча лостамий, Коммунистически парте социально-экономически политика чакхйоахача, халкъа юкъара наччахьалкхел, социалистически демократи эргайоаккхаш тоаечара цар лоархIам лакхбара тIакъехьа оттаьь положенеш выводаш йиза къоабалъе.

2. Союзни республикай Компартей ЦК-ша, парте крайкомашта а обкомашта а парте XXVI съездех дуа тIехьагIа хиннача КПСС ЦК Пленумий решенешка хьажж а лелаеш, хиза мел дергдоацар долда советски органашта партийни кулгалдара боарем айбаре, халкъа депутатий хIара Совето ший балха чулоацам а стиль а тIагIертта эргайоаккхалга, СССР Конституце тIа белгалъяьча ший торонехи полномочехи дикагIча тайпара дайла эшалга Iалаш а деш.

Боахама доал дечара, наччахьалкхен планаш кхочашъечара, социалистически производства эффективность лакхъечара, экономически социальни дегIайхаьга комиссий Iалашдечара, доал деча хана территориальни отраслевой юкъаргаш вIашка кийса тарьечара Советий доархIам лергагIа айбе. Къахьегамхой хьаштам дикагIа Iалашдара, бахача меза продовольстви лостамара, бахача меза мол-карта эша товарий производство шеръера а уж дикагIа хилийтара а, нах чубаха цIенош а социально-культурни гIулакхашта эша объекташ а хьалхьра хьалаш кхоачашъяра, гIулакхаш делга, советски наьха вахара а быта а ерригга оагIонаш ма мотта тоаяр хьалхара Советий бехктокхам чIоагIбе.

Бахача наха юкъе бу политико-кхетам балара а культурно-массови а болх эргабоакхаш тоабе, дешара боарем Iалакбара, советски наьха къахьегамен общественни хьинар айдара из тIа а берзабеш, мехка дерригга къаьмий народностий вIашн лархIара а доттагIлен а уйланца, советски Даьхе дукха езаш, социализма кхерагIдаьнна сий лакь-доккхий хIанаш лорадара кийчаболаш къаьмеган дешта кхетам бала.

Доал даре органий балха халкъай депутатий Советий лостьечоа тIахьожийх хьадоала беррагI деккхьгIе хилийта. Берригача боарамех балча гIулакхаш тIарча наьха а боахама кулгалхой а балха доагIар чIоагIа хьадеш а объективно а шах белга, хердарлой накъвахи кхоачашдара дукхагIа йоакхо елга, административни ... царат эргайоахам тоаелга а кIезигъелга а, ... чIоагIъелга. Советски Iаьдала законий сий лакхделга Iалашде.

Советий сессеш, исполнительни комитетий массаерча комиссий заседанеш кийчъяра а чакхъяхара а практика тоаянза яргъяц, царех дукхагIа пайда эш долаш кхоачалаш гучадалара, кхоачашбоацарашта критика, масса оагIорахьера вIаштIехьаьнъа решенеш кийчъяра. ДукхагIа юкъеккхуьла депутатски запросаш елга. ТIагIертта дIаяха формализми факташ, ца хукха чIоагIде ... Советий бувзамаш.

3. Партийни комитетийна чIоагIдаьда советский кадрий хьалораьхка, дIа-йоа ... кхетам лакха, партийни а советски а органий функценита хьайда ... тадж. Советий депутаталла хержача коммунисташкара доагIар чIоагIагIа хьадеха. Депутатски дехкараш кхоачашдеча, къахьегамхоий дIадехарашка терам тIабахийта тьошича масая телаш, халхьо херикараш шоашта говзаьа кхетабеш, цар творчески хьинара стимулировани еш а куйна лостам телаш а хила беза коммунисташ. Советашкарча а цар исполнительни органашкарча а партийни группашкарча партийни организацейн хьинар тIагIертта дегIакхуьла.

Халкъа депутатий Лакхехьарча а моттигашкарча а Советий болх массе оагIорахьера дегIаяккхуьла, законодательство цаI хилара, доал дара а тIаьхьокам лоттабера а ленински принципи цар лерригIа чакхьяхар, наччахьалкхен гIулакхашта доал деча бола а кхоачам миллионашт къахьегамхой шерра юкъеозар еррагача парте керттера дехкар лорухIаш а КПСС ЦК Пленуме.

ЮКЪЕРЧА ДЕШАРЕИ ПРОФЕССИОНАЛЬНИИ ШКОЛА РЕФОРМА КЕРТТЕРЧА ЛОСТАМЕХ БОЛА

КПСС ЦК ПЛЕНУМА СОЦАМ

КПСС ЦК секретара н. М. В. Зимянина докладага ла а дийтIа, из йийца а йийца, КПСС Центральни Комитето белгалдоаккх дегIаена социалистически общество боаррамагIа, масса оагIорахьара эргалънха тоаяра гIулакхах доаллаш дола лоархIаме дакъа долча юкъарча дешарен профессиональни школа реформа политически, социально-экономически, идеологически лоархIам бокха хилар.

КПСС ЦК «Юкъарча дешарен профессиональни школа реформа Керттерча лостамий» проекта тIа разработка яй кагирхошта дешар хьехарен кхетам беларен, уж хIанзарча хьалашкарча вахара а къахьегама а кийчбара Iилман ларда тIа латтача концепцена. Цу тIа дIахо дегIайоаланъй цаI йолча, къахьегама, политехнически школех йола ленински идеяш, XXVI съезда, КПСС ЦК июньски (1983 ш.), февральски (1984 ш.) Пленумий установкашка хьежжа белгальнй халкъа образование дахьера парте стратегически лини.

Реформа я юкъарча дешарен профессиональни школа болх дикалга диллача кердача лагIа тIа баккха, цул баллацара кхоачамбоацарашт дIадаха, дешархошна Iилман кIийлехаш кIоартта Iомайийтилга, коммунистически хьехамах чIоагIа, тешаш, къахьегамца безам болаш, нравственно цIена хургболаш уж кхебелга, дукхе къамаш дехаш йола вай социалистически Даьхе езаш, из ларве кийча болаш, пролетарски интернационализма уйлаш йолаш хургболаш царна кхетам дукха Iалашде лаьрхIа.

Реформа чакхъяккхаро йиш хулийтаргья дешар хьехар производительни къахьегамца дувзара кIийлех тIа дешархошта кхетам дултеш цар профессиональни ориентаце гIулакхи, профессионально-технически училищашка квалифицированни болхлой кадраш кийчъелга оамалгара тоаде, кагирхой массане юкъарча образованелга профессиональни образовани тIатоха.

Дерригача халкъо юкъаш лаьттача хана къьаьне санна массане а мога а йир, хьал а лаьцар ЦК проект. Из юкъаш хиннача собранешка дакъа лаьцар 120 миллион саго, къамаьлдаш дир 7 миллионо. Школа реформах йола дукха материалаш кепайоаза тIа вральхай. Цу дешa хьакъехьара къахьегамхой эзараш письмош яхьачад партийни советски органашка. Проект юкъаро кердача шийлица хьагойтар советски строя бокъонца йола демократизм, парте халкъех бохаргбоацд барт.

КПСС ЦК докха бериал оал юкъерча дешарен профессиональни школа реформа керттера лостамаш дувзаш хьинаре дакъа лаьцача, КПСС ЦК проект хьалаьсачча, шоай хьалдаь йола положенеш замечанеш юкъейкхьача белхлоштеи колхозкоштеи, специалисташта а Iилманхоашта а, педагогаштеи дешархоштеи, дерригача советски наха.

КПСС Центральни Комитето соцам бу:

1. Керттерча дакъе могейойла дерригача халкъо уж дийцача хана тийкна предложенеши а замечанеши тергал а еш оттадаь «Юкъарча дешарен профессиональни школа реформа Керттера лостамаш».

Бруттан а хвалдоацийла КПСС ЦК Генеральни секретара новкъоста К. У. Черненко Пленуме даьча къамаьла тIара халкъа образовани дегIайоалахра дешай хьакъехьара программни положенеш выводаш, хIаьта царех партийни, советски, боахама органий, общественни организацей, къахьегама коллективаш балха кIийле а лоархIийла. Из болх беш дагалоеттадалда, халкъа образованности культурен даккъар мехка идейно-политически, экономически, оборонни потенциал ла мотта чIоагIъяра, социалистически демократи дегIаяхара, советски общество толаме дIахо коммунизмагахьа ахара эгтера лоархIамегIа йола кIийле хилар.

2. Юкъарча дешарен профессиональни школа реформа Керттерча лостамаш дола дош цхьайттазлегIа нерзага СССР Лакхехьарча Совета хьалхарча сессета дувзийта оттаде.

3. Союзни республикай компартей ЦК, парте крайкомашка, обкомашка, окружкомашка, горкомашка, райкомашка, юкъьйоаттарча партийни организацешка, министерствашка ведомствашка, советски, боахама, профсоюзни, комсомольски органашка шерра боаржабелба «Юкъарча дешарен профессиональни школа реформа Керттера лостамаш» кхоачашдара тIаберзабаь бола организаторски массово-политически болх.

Школа реформа Керттера мероприятеш чакхйоахийла этапегIа, къамий балхалоаши, моттигашкара хьалаш тергал а деш, цхьайттазлагIчеи шийттазлагIчеи пятилеткаш чулоацдача хана (1984 — 1990 шш.). ХIара республика, края, города, района йоагI-йоагIача партийни комитета пленумашка, халкъа депутатий Советий сессешка оттаа а ма, чIоагIъе реформа кхоачашъяра хьадда йола планаш. Уих шере а деиз хьадда гIулакхаш дIадоладе дешар хьехам-кхетам балара процесс, дешархой къахьега Iомабелгеи цар профессиональни ориентаци дултеи эргадеккхаш тоадар духьа. ЛерттIа кийча а лъп дика вIаштIехьадаьнна долалия 1986 шера деиз ялх шу даьнна берана деша аха даларга кийчде.

Партийни комитетана реформа чакхъяккхара ерригача советски, боахама, профсоюзни, комсомольски органашта, школа а къахьегама коллективаш а беча балха координаци елга Iалашде, дешара заведенешт партгорганизацешта кулгалдара боарам айбе, образовани дегIайоалахра даьккъе хьалхашка уттта дешаш квалифицированни къехьагадде. Кхуьш йоагIача тIехьен общественни а дезала ... кхетам балара дешашта дукхагIа терам тIаахийта.

ЦК Пленумо белгIдоаккх, школа а халкъа хьехархочуа а йоалкхо яр — из партийни, наччахьалкхен эгтера лоархIамегIа дола дехкар. КПСС Центральни Комитето хьехархой а халкъа образовани кхьча болхлой а шийна дакха лаккхлавна дергдоацаш лерхI.

4. СССР просвещене Министерствас, профессионально-технически образованена йолча Паччахьалкхен комитето, СССР лакхерчен лаьрхIа юкъерчен образовани Министерствас «Юкъарча дешарен профессиональни школана еча реформа Керттера лостамаш» кхоачашдара комплексни мероприятеш отта а яь, чакхъяха еза. ГIулакх чакхдоаккхача ведомственни ниць духьдалга, халкъа образованена кулгалдеча формализми бюрократизми хулийталга тIагIертта дIададаккха, балха стиль эргаякха. Школа балха тIа хьаутта деррига дешаш къестадеча дукхагIа инициативе гойта гIулакх тIагIертта корта болаш чакхдаккха. Къаьстта чIоагIа терко е школайн профтехучилищайн директораща беча балха. Педагогически кадреш кийчъяра боарам айбе, хьехархой квалификаци лакхъяреш царна аттестаци ярен система эргаякха.

Юкъарча дешарен профессиональни школана кулгалделга тоадар, хьалкхуча тIехьен образовании кхетамех луча цаI йола паччахьалкхен политика чакхъяхар духьа СССР Министрий Совето, союзни автономни республикай Министрий Советашка, халкъа депутатий краевой, областной, городской, районни Советашка хурийолаш халкъа образованена йола ведомствашта юкъера комиссеш вIашагIйоахка. СССР Министрий Совет дехкарийла ю кхабетта цу комиссех йола положени оттае.

5. Союзни автономни республикай Министрий Советашка, халкъа депутатий моттигашкарча Советий исполкомашка халкъа образованена кулгалдара боарам лаккха. Просвещене материальни база чIоагIъе, школаш, профтехучилищаш хьалгъяра, школьни цIенештеи гIирсаштеи ремонт яра аллалаш шоай хана кхоачашъелга Iалашде, школашта эша инвентарь, дешара-гойтара пособеш доттаелга тоаде. Хаддаза йоакхо е педагогически кадрай, цар къахьегама а быта а хьалаш тоаде.

Дешархой къахьега Iомабар, царна кхетам балара профессиональни ориентаци яра духьа хIара школана, профтехучилищана базови предприятеш, организацеш, учреждени тIачIоагIъе.

6. СССР а союзни республикай а министерствашка, ведомствашка шоай кара чара предприятешка, организацешка, учреждешка дешархошта къахьегама кхетам балара эша хьалаш Iалашдайта. Из дара хьехаве оборудовани, болхлой моттигеш, квалифицированни кадраш, бийдали материалаш, дешархой къахьегам лерттIа вIаштIехьбаккха. Базови предприятей кулгалхой дешара заведенеш директораща цхьана бехктокхаме ба дешархошта къахьегама кхетам белийтарех къахьегача царна кхеринлен хьалаш Iалашдарах даькъе.

7. ВЛКСМ ЦК, моттигерча комсомольски органашка эшар долда юкъарча дешара школий, профессионально-технически училищай, техникумай комсомольски организацей болх оалангаре дешш тоабера. Керттера эша тIаберзабе юкъарчал йоацаш школа, классе беш бола организаторски кхетам баларен болх тоабара. Дешара-кхетама болх бара даькъе хьехархошта новкъостал да, школай комсомольски организацей болх шоай лоIамегIа бара хьисане вIаштIехьбакхка.

Деррига низаш тIадерзадаь коммунизма баьхк тешаме чIоагIагIа къонсамхой, патриоташ, интернационалисташ хьалкхебе, дешархой лакха граждански а нравственни а гIулакхаш, коллективизм, къахьегама тIера хилар, дешар бехктокхаме хетар, вай вахара хьисапаца тарлургйоацача уйлашнеи гIулакхашцеи машар боацаш хилар санна йола оамалаш йоаткхаш хьалкхебе. Дешаш бола кагирхой комсомоле дIаэшара дикагIа кийчбе.

Комсомола комитеташа дукхагIа терко йойла октябретай, пионерски организацей, школа арахьарча учрежденешка бераши кхелетарени бакечем кхетама болх вIаштIехьбоаккхача хьинарегIа дакъа лоацалда, дешархой кийчдаве гIулакхаш инициативех хьалдоацийла. Къонача хьехархошцеи пионервожатешцеи бу болх эргабаьккха тоабе.

8. ВЦСПС-а, профсоюзий ЦК-ша, моттигерча профсоюзни органашка дешара заведенешкарча профсоюзни организацей болх тоабе, педагогически коллективий творчески инициативен хьинари лакхдечара цар лоархIам айбе, хьалхалатта опыт йоаржаяра гIо де. Педагогашта къахьегара а салаIара а эша хьалаш хьадара, царна культурни гIулакх доаттадара, санатори дарба дара йоакхо а, пионерски лагерий, къахьегама а салоIача а лагерей, дешархой къахьегама объединеней болх эргабаьккха тоабе. Берашца беча балха тIа кхы а дикагIа пайда айбе йолаш йолча материальни базах — культура Дворецах, клубех, библиотекех, спортивни гIирсех.

9. Центральни, республикански, моттигерча газеташка, журналашка, телевидене, радиовещане къахьегамхошка шерра дIадоваийтаада реформа боккха лоархIами гуманистически маIани долаш хилар, вай общественна массе оагIорахье прогресс ечара цун лоархIам хьахьокхалба. Юкъарча дешарен профессиональни школана ю реформа чакхйоаккхаш партийни, советски органаша бу болх хадданза дIагойталбе, дешара заведенеш партийни организацейн коллективайн дикагIйолча опыта, шоаш кхо ца беш советски хьехархошца хьегача къин пропаганда йойла.

Дешархоштa коммунистически кхетам балара даьгъе школана доккха новкъостал де деза творчески союзашка, кадархошка, художникашка, композиторашка, театре а кино а деятелашка, культура учреждени белхлошка.

* * *

КПСС ЦК Пленум чIоагIа тешаш я юкъарча дешарен профессиональни школана еча реформах ерригача парте халкъеи дулхах-цIийх дола гIулакх хургхиларах, цо кхуьйоагIача тIехьен хьехам коммунистически кхетам баларе, вай общественна экономически социальни прогресс елга сиxдара ю гIодергхиларах.

1984 шера 10 апреле хиннача КПСС ЦК Пленуме

НОВКЪОСТА К. У. ЧЕРНЕНКОС ДАЬ КЪАМАЬЛ

(Чакхдоалар. Доладур 1-ча оагIо тIа).

кича хьува вай из дерригa а вIаштIехьдаккха гIерташ. ХьувзацI. Вайна лоархIаме да закон чIоагIде хинна ца Iеш, эггара шерагIча тайпара кхетаеш йола нийсхо йолаш а хилар. Закона хьалхашка массава а цхьатара хилар а. Вай правовой нормаш, вай законодательство къахьегамхой хьашташ лорадара, цар къахьегамен общественни хьинар дегIадоаладара тIадерзадаь хилар а.

Иштта ба а бар иттаалагIа хержача Лакхехьарча Совето баьча боккхача балха лостам. Ихь ца йоаихе а къахьегама коллективай хьакъехьа цо тIаийцача закона цIи йоаккхаргъя аз. Из ших, шеко йоацаш, дIахо дIахьоргба СССР Лакхехьарча Совето а республикай Лакхехьарча Советаша а. Керттердар да, хIанз лелаш дола законаш а кердадараш а социалистически демократи тоаяра, тIехь-тIехьа дукхагIа нах шоашта хьашт а долаш производствана, паччахьалкхенна, обществана доал деча юкъеозара тIадерзадаь хулга.

Новкъостий! Хоьш ма хиллара, вай бар санна боккхача мехка ден повестнера дIадалийта йиш яц къамашта юкъе латта гIулакхаш эргадаьха тоадара декхараш. Къамашта юкъера цатовмаш дIадоахача, халкъашта юкъе вежарашха дола доттагIалла чIоагIдеча Iалаьмате боккха лоархIам бола болх баь йола Советаш декхарийла я дегIаенача социализма хьалашкарча къамаш деша маIанга кIоарга хьежа а. ХIаьта, ма дарра аьлча, из ма бий коллективистски, интернационалистски ларда тIа, гIуланка ерриша оагIонаш тергал а еш лелабича мара беркате дIабахьа йиш йоаца болх.

ХIаьта вай Советий — эггара хьалха СССР Лакхехьарча Совета — структуре а цар беррига балха тIа а дика гуш да интернациональни къамани дар вIашн дика тардеина хилар. Цо дика гIо деш хинна а хиннад, хIанз а ду СССР Союз чIоагIъяра. Цунца цхьана вай лерхIаш дац къамашта юкъе хIанз дола гIулакхаш цIаьан метта латташ, хувцалургдоацаш, кердача хьалашех ханок алияни ергIоацаш да, аьнна. ХIаьта из да хIанз йолаш йолеи шоаш баьйолга хьагойтаи балха организационни формаши методаши дегIакхувлаш санна къамаш тоадарен уж гартаоарак гIо деш йола кхыараш а даим леха еза яхилга. Хетаргахьа, вахаро ше хьалхашка уттадаш долча цу деша терхам тIаухийташ хила беза ЦК членаш а Лакхехьарча Совета депутаташ а.

Доазол арахьара вай декхараш кхоачашдара тIаберзабаь хIара денна беча боккхача балха юкъе оадо дакъа юкъеххуьь Советаша, эггара хьалха СССР Лакхехьарча Совето а кхухьаш. Вайна массанена дика хоьш да хIана дунен халкъашта юкъе латта хьалаш мел чоалхане да. КПСС-оа Советски паччахьалкхено а Iалаьмате доккхий низаш тIаухийт ядерни тIом ца хьайтара, дунен тIара машар лорбарах чIоагIбарах. ЛерригIен инициатива гойташ гIулакх дIахо кхуьь вай дунен политика лелаеча кхоххам кIаьдбар, гера хьаIоаделга юхатохар, мехка кхерамале тешаме Iалашъяр духьа. Вай хIара денна еча йоакхонца да дунен халкъашта юкъера социализма позицеш чIоагIъяр, юртамукъален боламаш хьаллацар санна дола гIулакхаш.

Лакхехьарча Совета доазол арахьарча гIулакхашта йолча массазарча комиссеша дукха хIана ду арахьарча дуненцара вай бувзамаш дегIадоаладара, дунен халкъий лоархIамеча вIашагIкхетарашка дакъа лувц, цхьаза геттара халача переговорашка а тIехьа. Бакъда, из бехктокхаме гIулакх кхоачашдаре хIанзалча хьинаре юкъеувзаш хиннараш депутатех дукхабараш бац. ХIаьта аьлбарех аьлча депутатски декхар кхоачашдаьргаш санна лерхI царех протокольни хьисап дола анцеи чакхйоахача дакъа даьцача. Из нийса лархIа дацIац аьнна хет.

Доазол арахьарча гIулакхашта йолча комиссеша дукхагIа терко е еза дунен халкъашта юкъе латтача гIулакхашца ювзаеннача ведомствайн организацейн балха координаци яра. ТIахьожам лоаттабара, цоай заседанешка дукхагIа ладуегIа деза цар анналашка. Вешта аьлча, цу комиссешта юкъебоагIача депутатий балха доазол арахьарча политикаш шерде деза ха хьатIаэтта.

Къаьстта ала безам бар са вай Даьхен оборони чIоагIбара Советаша беча балхах. ХIанзарча хьелаша вайгара дIадех мехка кхерамзле Iалашъяран советски наьха маьрша къахьегам тешаме лорабаран даим а массе оагIорахьара низаш тIаухийтилга. ХIаьта ма декхар кхоачашдеча шоай дакъа юкъехаьа дезаш я Советаш.

Оалаш ма хиллара, новкъостий, депутаташ - коммунисташ, партийни комитеташ, ерригa парти халкъа, мехка хьашташ кхоачашдара Советаш чIоагIа сарцитIйоалаш хулга Iалашде гIерта еза.

ХIанз советски наьха терко тIаззай школана еча реформа. Из Iалаьмате боккха юкъарполитически лоархIам бола доп да, хIаьта цо, шеко йоацаш, дIадийхар из ЦК Пленуме дувца оттаделта а.

Советски общество вай сийлахь - доккхача лерхIа рашка бIубенна дIахьалхашка укаш хилийтара цун тIа-тIа хьалкхувш мел доагIа воахал шийи дешара боарамга, юкъарча культурага, профессиональни товзалга, граждански хьинарга диллача кхы а лакхагIча лагIан тIа ца даьлча дергдац. Оалаш ма хиллара, цу тайпаре да социальни прогресса закон.

Iилма - технически революци еча, информаци Iалаьмате чIоагIа йоккха хулача хьалашка цу закона дешаш барашкара царна хьехараш-кере, — мутIарерча педагогагара дена министрага кхачалца барашкара — хьадехараш цIакха ца хиннача тайпара доккхий да. ХIаьта реформа декхарийла я уж дIадехараш чакхдоахилга Iалашдара эша хьалаш хьаде. ХIаьта иштта, шеко йоацаш, просвещене сфере, цу даьгъе дацун кулгалдеча а, дола кхоачамбоацараш дIадаха а.

ХIанз школана реформа яра йола ЦК проект деррига халкъо йийцачул тIехьагIа из йIаьхегIа хиннай миллионий коллективни хьаькъал, ца., кахара опытаца. БIарчча хьаийцача из хьаллоацаши Лакхехьарча Совете юкъа могаеши предложенеш яьча новкъосташа ва со а.

ХIанз уйла е йоагIа реформа ядеиш, каьхата тIа а ца юташ, бокъонца йиза вахаре кхоачашъяра. Укхаза керттердар школа эргалъякха тоаяр духьа болх бера эша чIоагIа материальни организационни база хилийтар да. Дукхача хIамай йоакхо е еза — дешаре процесс хувцаргарa, дешархой гIулакхаш вIаштIехьдахаргара, берий цIенош кхеи интернаташеи беча балха тIа порядок оттаргара доладенна хьехархой вахара хьалаш тоадарга кхаччалца.

Цох хетта хоам бе йиш йолаш ва со 1 сентябре деиз йоагI-йоагIача этапагIа хьехархоштеи халкъа образованe кхьча болхлоштеи юкъера лаьрхIача 30—35 процент ахча тIатохаргхиларах. Цу гIулакхо чулоацаргва ялх миллион саг. Цо дIадехаргда шера кхоъ ах миллиард сом гаргга. Госбюджетера яззал ахча хьахьоадайта атта дац. Из иштта дале а вай лерхI цу гIулакха халкъа руакьа хьоадар кийса а доагIаш а даь хIама хилар.

Школана ю реформа из цикъара чакхъяккха йиш йола мероприятий яц. ГIулакх алхха из шин пятилетке а езаш лаьрхIа хиларах а латтац. Дувцар дийнача нахах. ХIаьта къаьстта берех хилча. Хьалхе дIаядаь деррига лоархIам бе хала да. Практико, шеко яц вай цхьа дола лерхIараши тоаенайи хувца тарлу, хIаьта цох кхера а дагIац. Керттердар да вай стратегически лерхIар — саг массе оагIорахьара дегIадоалдар — диц ца долийтилга.

Иштта лоархIаме да реформа ярца дувзаденна хьалхашка уттаргIолча проблема хьисаи йоккхала хьайда гуш хилар, цун гомал арахьа уж яргIоага кхета а деш. Масала, лерхIаш да лакхерча классай дешархой лаккха оасарле йолаш къахьегам вIаштIехьбаккхар духьа экономика тайп-тайпарча доакъошка вай хахарча оборудованеца Iалашъяь массехк миллион болхлой моттиг къоастае е хьае. Дош, новкъостий, бокъонца иштта оттадеш да. ХIаьта Госплан из доккха гIулакх хьадда юкъедахьа дезаш я шийтталагIча пятилеткен 2000 шерага кхачалцеи мохк экономически социальни дегIабоалабара Керттерча лостамашта.

Школеи производствои вай чIоагIагIа вIашн гарга ме оз кхы а беркатегIа хургда реформах хьахур.

Кхетам луча, политически даьгъе юхахьахур. Советски кагирхоша шоай лоIамагIа дола вахар дIадоладе деза лакха культура, дешара боарам болаш, къахьегара тIера болаш. ХIаьта вай берех хьахудараш моллагIаш бале а — болхлой е агрономаш, Iилманхой е инженераш — къахьегама коллективашка классови закалка эша езаш ба уж. Производство йовзарца цар саккетаме хула эффект вайна эшаш ма хилара яр хила еза.

Реформа ярах экономически, кадрови гIулакхий даькъе беркат даларга а сатувс вай. Лакхерча классай дешархошта кийчъеча хIара балха моттигах обществана хьахур хьадда хIама хилийта деза — доккха дешар аьнга хIама а дац из реальни хуле. ХIаьта юкъера дешар дийша баьлча халкъа боахаме болх бе ухарга знанешца, къахьегара эша навыкаш карьерзаярца чIоагIбенна школаши ПТУ-ши чакхъяьла миллионаш наьх ...

Цунца цхьана, белгал ца даьккхача далац, дешархочун могаргдолча тайпара на къахьега вахкара вай терко тIаоза хIама принципиальни лоархIам болаш дале а по дIадоадац дешархочо эггара чIоагIагIа йоакхо е езар, шеко йоацаш, дешар, Iилмай ларда чIоагIа Iомаяр долга. ТIаккха цигара хьадоагIаш да школе хьехаш йола ерригa юкъаробразовательни дисциплинаш, цу даькъе, шеко йоацаш, гуманитарни яраш а йолаш, хьехила тоаде яхилга. Из ца дой йиш хургьяц коммунизм хьалъечара ерригa участникаш тахан а дIахорча перспективе а шоай гIулакх дика довзача профессиональни а интеллектуальни а даькъе даим дегIаяха могаргдолча нахаца тешаме Iалашъе.

Тахан ерригa дешара процесс хила еза мировоззренчески чулоацам дукха дукхагIа шийца кхухьаш. Учебни программаш тIара совдараш дIадоахаш, кердa, дикагIа кхетадергдола учебникаш хьахьаш дIаяхаш хьадеш, цар идейни мухь кIоарге йиш яц, лохбе йиш яц дешар кхехаре Iилман боарам. Школа де дезар да марксистско - ленински хьехам нийса хиларах дегаш тайша, сага новкъостал доацаш шоай хьаькъалца творчески уйлаш е хоргдолаш дешархошта кхетам балар, социалистически Даьхен кхелах бола шоай бехктокхам кхетабеш уж хулга дегIадоаладар. ХIаьта, шеко йоацаш да, вайна хийрача уйлаштеи правалштеи духьалара иммунитет чIоагIа хилийтара мел эшар де дезаш хилар.

Коммунистически морала темах дийца ца Iеш, шоай оамалаш цо дIадехарашка хьежна хилийта Iомаде деза бераш. Цудухьа да школьни коллективашка самоуправленчески хьисап хьинарегIа дегIаккхувладезаш хилар. Шеко йоацаш да, хьехархоша хьаькъалагIа гIо деш хилча, школай пионерски дружинай а комсомольски организацей а балхаща каленцина а берий сагото хулш моттигаш а хурге ца хилар.

Школа лоархIам меле боккха бале а, сага кхетам лур духхьал школа хинна Iац. Оамала ларда юккьанцара вахара установкаш — из дерригa а дезале хьахул. Дикачунга догIоахале яц школе ду хьехараш цхьан тайпарен дезало дераш кхьча тайпарен хуле. Цу тайпара хIамаш тергал ца де бокьо яц партийни комсомольски организацей а къахьегама коллективай а.

Реформа хьаду халкъа образоване ерригa система цхьана дегIайоалайра эша хьалаш. Кхетадеш да, вай экономически, социальни, духовни прогресса темпашта, кхьметтел, мехка обороноспособноста а лоархIаме влияни еш йола лакхера школа а юкъехьош. Белгала укхаза хьахул вай е еза эггара лоархIамегIара йоакхо йола адамий предпосылкаш — боалам лелабара социалистически система Iилма-технически революце эггара кердегIча толамашца органично ювзар.

Парте XXVI съезде, КПСС ЦК июньски Пленуме белгалдоехар СССР Минвуза балхацара дикка доккхий кхоачамбоацараш. Цхьабакьда, лакхерча школана хьалхашца оттадаь декхараш кхоачашдара хIанз а гаьна да. Хетаргахьа, укхаза хоалуш ба инерце низ. Къаьначунга бовлар. Укхаза объективни халонаш яле а, ха деза дарe доацара фуд, гIулакх тоаде ...

Дерригa чулоацаш аьлча, новкъостий, чIоагIа терхам тIабахийта хьалха деза. ДерригIча новкъосташ XXVI съезда решенеш кхоачаш мицца ю. Кастта хургъя парте керда съезд, цунна кийчо е еза хIанззе деиз.

Вайна, коммунисташта, уйлаш е еза, нарагIдийнкарий итогаш е еза юкъ, воаш даь дика мел дар хьинаре чIоагIде деза юкъ я съезда кийчо ю ха. Из я иштта дулийта. гIалаташ дIахо йоадача хана ца дувлийта хьожа, кхоачамбоацарашта самокритичко анализ ю, уж дIадахара наькъаш, хIаьта керттердар — керда доккхий декхараш къестадара наьгаш белгалду ха я.

Уж декхараш кхоачашдар дукхача даьгъе кадрех тийша дá. Бокъалдар аьлча, кадраш я а я парте а паччахьалкхен а доьшо фонд. ХIаьта уж тIа-тIа дукхагIа хилийта еза, керда ниваш чу а ухийташ. Цу тIа а, партийни организацешка хиннача отчетно - хоржамий кампаце хьахьекхача тайпара, дерригa коммунисташ - кулгалхой бец шоаех бешa тешам лорабеш. Цхьаннахьа йоацача тайпара лоархIаме я, кадрашка беча балха тIа кийса, уйла а еш, лелаю система. Укхаза хилийта йиш йолаш хIама дац е кадраш каст-каста хувцайлар а е кадрови состав вIалла ца хувцаш лелар а. Вай ерригача партийни комитетий лакхача балхаш тIа хьежабе лаьрхIарий резерваш хила езаш я. ТIаккха, хIанад хIаьта, новкъостий, бехктокхамеча балха тIа хьошаве из гIулакх дулургдола саг дакха везаш моттиг нийсъелча, из де цхьаза геттара хала хулга? Дукхача моттигашка каьхата тIа хул-их резерваш. Цу Iалаьмате лоархIамеча гIулакхага лозза хьажа деза. Цу гIулакха вай дага да хIанзарча ханарча кадрови политика оттадакза даргдоаца дешаш Политбюро а оттадаь, царга лаьрхIа хьажа.

Новкъостий, воаш даьрий итогаш еш вай декхарийла да ерригa вай йоккхий социально - экономически программаш кхоачашъяра делама массава а кIоаргга а анализ е. Масала, Кхачани Энергетически яраш санна ярашта.

Къаьстта терхам тIабахийта беза хIана шийтталагIа пятилетка оттаяра. Цул кIезигагIа лоархIам болаш дац мохк гаргарча итташ шерашка дегIаахара керттера проблемаш перспективаш къоастаяр а. Вай-м кийчлуш ма дий партийни Программа керда редакци XXVII съезде юкъийта оттае. Долче, де дезар да цунна оадда юкъартеоретически ларда йолларал соагIа, из дика обоснованя аьча экономически планашцеи прогнозашцеи органични ювзар. Цо йиш хулийтаргья дегIаена социализм эргайоахаш тоаярен леррагIа ца коммунизмага яхарен даькъера объективни, реалистически сурт дала.

Цу тайпара, XXVII съезде духьала долхаш, вай хьае еза йоккха задеж. Цу хьакъехьара эггара дикагIа бола хьехам хургба «кхы а дерригa чулоацаш, кхы а шерагIа е кхы гаьнагIа йолаш йола уйлаш хIанз уих сахьате шоза дукхагIа эш вайна», яхаш долча ленински дешаех.

Бакъда, парте коллективни уйлай хьинар дикка айде деза вай. Цу тIа а юкъартеоретически уйлай даргайлаьц Iеш, политически цун дар а. Кердача опыто йIаьхий ю теории марксистско - ленински теоре ларда тIа творчески кхетаяь опыти — из дилла а хинна, хIанз а ба вай парте низ дукбуала эггара лоархIамегIа бола хьаст.

Новкъостий, тахан Пленуме дийцад хIара коммунисто, хIара советски сага дог тохадолийташ дола дешаш. Вай тIаьц нийса решенеш. Уж кхоачашъярах бола боккха бехктокхам тIабуж Пленуме дакъа лоацаш хиннача берригнешта а. ХIанз де дезар да массане цхьана, ерригача парте низ тIа а баккхийта, деррига халкъаца цхьана тIагIертта уж кхоачашдар.

(Къамаьлага чIоагIа терхам тIабахийта ладийгIар, хIаьта дукхаза дIаьхдаь тIоарош деттаи маьалгIа а долаш).

ЭГГАРА ХЬАЛХАРЧА КОММУНИСТИЧЕСКИ СУББОТНИКА—65 ШУ

КЪАХЬЕГАМА ЦІЕЙ

СИЙЛАХЬЧА традицена тешамеча Москверче дикагІйолче къахьегама коллективаша юха а патриотически инициатива кхайкхайъ — 21 апреле Владимир Ильич Ленин вахча дийнахьа дена 114 шу дизара хетадеш коммунистически субботник де, аьнна.

Москвачий патриотически инициатива вай республикехь эггара хьалха хьаллецар «Промавтоматика» жхача Іилма-производственни объединени коллективо. Уизаза субботник кийчдеш чаккдаккхем штаб еІашагІъеллай, карттора мулаш белгалдаьд. Кхуча деношкарчул дукхагІа 20 эзар сома мехьа продукци арахецаргья 21 апреле. Пятилетка фонде дІачулургда цхи эзар сом. Орден лелаеча «Красный молот» жхача завода коллективо цу дийнахьа арахецаргья 194 эзар сома мехьа продукци, пятилетка фонде дІачулургда 14 эзар сом. «Электроинструмент» жхача завода коллективо, дахзареш тІа а нийца, берригача къахьегамхошка кхайкарел дахьд В. И. Ленин вахь 114 шу дизар коммунистически субботника хьакхарча балкхце белгалдеккха. Ухц деношка бригадашка, цехашка, предприятешка, колхозашка, совхозашка хулеча болхлой собранешка «цІеча шоетден» мероприятеш белгалью, мича мел балхаш дергда къостаду.

Белгала доккхий кІамаш да коммунистически субботникашта карагІдувлараш. Кхоьзтхьа пхиъ шу хьалха дІадоладелла уж советски халкъа сийлахьа къахьегама традици а хилла дІаэттад. Цар къегга тешал ду вай мехка берригача къахьегамхой ойъза привычественность хилара.

ХІанзарча хьапашка уж белгалдоал йоархІамегІарча оагІоьшца.

Царех цаІ — коммунистически субботникашка дакъа лоцаш бола нах тІехь-тІехьа дукхагІа хулаш хилар. Эггара хьалхарча коммунистически субботнике болх беш хиннеь 13 коммунисти 2 сочувствующим. Еррисоссийски первомайски субботнике балха ареьвьинеь 15 миллион саг. В. И. Ленин вахь 100 шу дизара сийна дахча Еррисоюзни субботнике дакъа лоацаш хиннеь 115 миллион саг. ХІанз коммунистически субботникашка дакъа лоац берригаш а хІана бац аьнна болча къахьега могача бахача нах. Соаша Ленински субботнике дакъа лоацаш вар 156 миллион гергга саг.

Коммунистически субботниккий белгалагІа йола оагІув я балхий фронт каддамза шерлуш хилар. Царна юкъа дакъа лоацараша тахан юкъарчел доацаш шоай балза моттигашка къахьег промышленносте, гІишлошъеча, транспорте, юрта боахаме, дахкьа боахаме кхача доаньешка, хІаьта ишта городаш, юрташ, посёлкаш хозяйство.

ТІехь-тІехьа оасарегІа хул хьадаш дола балхаш. Эггара хьалхе хиннеча коммунистически субботнике кхо пероаз тоабьд Еррисоссийски субботнике дахча балхий 237 миллион сома мах бахь, В. И. Ленин вахча дийнахьа дена 100 шу дизара сийна дахча субботнике алхха промышлении продукци 400 миллион сома мехьа арахийцай. Соаша хиннеча субботнике хьетый 900 миллион сома мехьа продукци, болх бац дахкха 182 миллион сом цхьайттаде гІча пятилетка фонде дІачуденнад.

Мича ух на ахча?

Из ахча дахийта доагІена, вай, советски халкъа пайдане долча гІулакхашка дІоухийтинга бахьду, цунах школаш, больницаш, поликлиникаш, Іилман центраш, пионерски легераш, берий культурни уназдІенони учреждениеш, кхыяраш хьалхьаш хилара.

Коммунистически субботникаша материальни рузкъа далерал соагІа, доккха морально-политически эффект а ду. Наха шоай лоІамегІа, мах боацаш къахьегача юкъагІа цхьан кога тІа доал царна хетараш, къахьегама коллективаш чІоагІегІа кхотлу, болхлоша, шоайла кхетаду дагарадераш. Беккъонца доле къахьегама цІей а хинна дІаэттар В. И. Ленин вахь 113 шу дизара хетадеш коммунистически субботник. Цу дийнахьа советски наха къахьийнер Сийлахь-Йоккхача почина инициаторашца — московски машиннохьоше саьна, революциони энтузиазм йолаш, хьинар цаккхдаш. Цер хьакьаккар къахьегама оасарле пенхьар дукха лоаттабеча къоасама бошха-дина обреззецаш. СССР хьаль 60 шу дизара хетадеш коммунистически субботник вай Даьзан халкъий важарашхе дола доттагІал доазргдоацаш хилар хьакьекха сийрда цІей а хинна дІаэттар. Вай республика Нохч-ГІалгІайчен автономе [illegible] шу нохчийн гІалгІайн шоай лоІамегІа Россена юкъебаха 200 шуи дуза юбилейш йолча кетте нийсделар из. «ЦІача шоатденох стенокашка, гІишлонашка, кхашкен фермашкаш хьийдар бе-беча къамех вола 430 эзар вийел — нохчийн эрсийн, гІалгІай а украинцаш а, Іарманойн белоруссецаш, дукха кхыбараш. 1,6 миллион сома мехьа промышлении продукци тьайар цар, цу дакъа — 460 эзар сома мехьа халкъа эше товераш. Болх бахь дахкхза 462 эзар сом дІачуденнад цхьайттаде гІа пятилетки запел хьалха кхоачешъяра фонде.

Ленински коммунистически субботникаша чІоагІа влиянии ю къахьегамца коммунистически гІулакх хилара тІехьара болам дегІебера. Сийлахь-Йоккха почин дІахохьар ше хилярак терра, цу патриотически болаша шийна чулоац эггара оасарегІа къахьегар, балха эффективности дохдил лекхар дукха, керда техника карарерзар, коммунизм хьалъечун Моральни кодекс вахара чІоагІдаш бола къосам. ХІана цо шийна юкъахзад материальни производстваи производствени йоацача сферен деррига доаккхош, вай мохкарча мехка деррига социальни тейлай, къамийн народностийн къалаш. Цунна юкъа дакъа лоац 70 миллион соагІача саго. Социалистически яхьа эггара дукхагІа маза дакъа лоацаш йола, карттара форма а хинна дІаэттаб болам. Цо чІоагІа воздействи ю экономика дегІаяра, общественни вахара масса а оагІонна, экономически социальни прогресса лоархІаме рычаг, дукхача маза политически, къахьегама, нравственни кхетам лун йола школа, социалистически вахара хьенал вІашгІалхьдалара эффективни фактор а хинна дІаэттаб из. Вай республике цунна юкъе дакъа лоац 583 предприяти, организаце, учреждение, 3169 цехо, 8618 бригадо, 222431 саго. Коммунистически къахьегама коллектив яха сийлахьа цІи лелаю 27 предприяте, 1022 цехо, 3365 бригадо, коммунистически къахьегама ударник яа цІи — 102544 саго.

Коммунистически субботникий сийлахьа традицеш явами дегІаузаьин а дуккхача къахьегамхоша лелаеча социалистически яхьа. Махкара 111 миллион саг ва цунна юкъа дакъа лоацаш. Вай республике цо чулоацаш 330 эзар саг а хаттья боахаме болх беча берригача болхлоех 94,8 процент. 1983 шерарча Еррисоюзни социалистически яхьа котьалхий г. Грозный, Ведена район, «Грозтрубопроводстрой» яхача тресте, Надтеречни района «Гвардейский» совхоза, юрта боахама агрохимически гІулакхаш деча Назрановски района производствени объединене коллективаш.

1984 шерарча социалистически дакхарашка оттадеьд къахьегама оасарле юкъера лахьрхІача планал соагІа 1 процент лекхьалгаи продукци хьарга дІадодар ихи гІа а 0,5 процент лоздалгаи, хІаьта цар чотах карарча шера планаш задание запал хьалха кхоачашъелга. Промышленносте — 28 декабре, планал соагІа 15 миллион сома мехьа продукци яла; гІишлошъеча — 29 декабре, планал соагІа 2 миллион сома мехьа гІишлон-монтажни балхаш кхоачаде. Дукхаьна къахьегама коллективаша шоай декхараш доакхагІдоле мулаш белгалдаьд къахьегама оасарле лекхьаран продукци хьарга дІадодар поздерен. Из дана гІулакх эггара хьалха дІадоладеьд «Агротехника» яхача объединене, «Автоспецоборудование», «Медиструмент» яхача заводаш, «Ачалуки» совхозо. Уж хьаллецай «Красный молот», «Электроинструмент» яхача заводий, «Промавтоматика» НПО, кхыча коллективаша.

Итогаш лаьд 1984 шера январ — февраль республика городаша, районаша, къахьегама коллективаша лелаьча социалистически яхьа. Сийлен улга тІа а йоалаш призовой моттигаш хьожалый кертера технико-экономически хьожамаш кхоачашдаьча, тІехьенка предприятеш йоацеча, поставкий задание декхараш чу а лоацаш продукци 100 процент мехкала йоакхилга ІалашдаІча Старопромысловски, Надтеречни, Шелковской районаша. Иштта белгалбаьккхаб 29 производствени Іилма-производствени объединенешь коллективашен бахь дика болх а.

Республика промышленносте къахьегамхоша, СССР Лакхехьарча Совете дача кортажамашта баха ма боаттІара мехкьабахар дукха аз а йоарашь, тоаяме кхоачашьбьй шин бетта пачхалкхен план продукции мехкала екхзара объеман къахьегама оасарле лакхьарен. Планел соагІа хьалхьа 7,3 миллион сома мехьа продукци.

Укх шера хургдолча коммунистически субботника керде айдергда республика къахьегамхой къахьегамен политически хьинар. Цо гІо дергда социалистически яхь дІахо йоаржара, иза а чІоагІегІа ойергья из цхьайттадегІча пятилетка дийлагІча шера планаш кхоачашъеча дІахо доладегІа толамца дезара.

Н. АЛЕКСАНДРОВ,
исторически Іилмай кандидат.

БАЬЧЧА ВАЬ ДИ ДЕЗДЕШ

В. И. Ленин ваь 114 шу дизара хетаде дола Еррисоюзни коммунистически субботник чаккхдаккхаргах бала хоам деган гІоздаьнна тІалайар Х. Нурадилова цІерагІча Нохч-ГІалгІай драмтеатра коллективо. Театра директор С. Каруев шерте в волаш кердача комиссе ленински субботник чаккхдахьара тІоерзальча мероприятеш влан оттадъй.

Театра партоганизаце секретарь А. Исаевас йоах: «Из донкха цІей тха коллективо белгалдаккха лехьрхІад революце сийлахьча бахчан образ гайтам бола «Ленининана» яха спектакль хьоккарна. ХІана театрера барага зрительни залы фойе кийчьеш ба. Театра болхлоша хІаза болх бу предприятешкара, учреждениешкара, учебни заведениешкара къахьегамхой, дешархой цу дийнахьа спектаклега хьала хьехам. 40 соагІа творчески болхло спектакль оттае кийчлуш ва. Цу дийнахьа мел дахкха ахча ХІ-ча пятилетка фонде дахийта лахьрхІад.

◻

Грозненски городо заведующо Г. Шкеммас яхачох ленински коммунистически субботнике дакъа лоацаш горадарча 60 школера 53 эзар дешархо хургва.

Берама шоай хьацаршьна цхьана дакъа лоацаргда города улицаш, майдан, паркаш цІенъеча, цхьалха йоахача. Иштта цІендергда шоай школай кхоам, стадионаш, дІайогІаргья газаш, хІотаргаш, гулдергда тхиа аьвл, макулатура. Йоккхагьача классей дешархой хургба шоай шефашта — заводий, гІишлон организаций болхлоешта гІо дан.

Субботник долча дийнахьа школай еррагІча классашка къахьегама урокаш, коммунистически субботника лоархІамах сийлахьча бола традицех дувцаш бола классни занятеш чакхйоахаргья. Цу занятешка къамлаш деш хургба хьалхагІа уж школаш чакхьаба къахьегамхой. Цар дувцаргда шоаш къахьегама профессе харжарах, дІахахча шерашка шоаш субботникашка дакъа лацарах. Укх денош города еррига школаш «цІеча шоатдонга» кийчлуш я.

Ф. МАРИНКИН.

◻

«Тахан ас болх бу ленински коммунистически субботника чотагІа» — уж дешаш дІаяздь улгаш го йиш я Грозна мелача трамвайшта, троллейбусашка.

Трамвайно - троллейбусни управлене балха белгалолам термал а ел, дуккхача водителаша шоай салоІача денонна субботника чотагІа рейсаш ю. Царех ба трамвай лелаеш бола Межидова Клавдия, Крайпинова Татьяна, Хасханова Малика, троллейбусаш лелаю Величко Валентина Сергей, Соловьев Александр, кхыбараш.

ХІахале хьатІаьдевагІача «цІеча шоаттана» шоай дакъа юкъедаьхад вошта саго. ХІаьта цу дийнахьа балха пранергвар вергиаш 900 саг ва. Кхоачо материалаш ши троллейбус, ѳиъ трамвай, кхо двигатель тоаба лахьрхІад.

Иштта трамвайно - троллейбусни депо коо-карт хоадеш, тахьнаш дІайоагІаш хургба дукхагІбола болхлой. Микрорайонерча «Студенческа» яхача остановке хьаергья массаляраенте лахьрхІа кхоале.

Эзар соагІа сом цхьайттадегІча пятилетка фонде дІадахьийта лахьрхІад.

ТАХАН—КОСМОНАВТИКА ДИ

МОСКВА. Космонавтика Ди хьатІеккхоачаш СССР ВДНХ-а хьайийллай эггара дукхагІа нах хьена ухаш йолча «Космос» яхача хиллалька керда экспозици. ЦІаккха а даогІ ца хуш хьечуухача наьза мугІараш чаккдуял хуш стендашта хьалхашка гІоаш. Керда экспозици чуйолча йоккхача зала латт Ю. А. Гагарина, дунен тІа эггара хьалхарча космонавта портрет.

Выставко дувц сий дола кхиъ хьабелехош дІахо йоаккхай торонаш йоцеш дайнехьа космонавтикех. Коммунистически партен Советски правительстван йоакхо яр бахьан далаш къахьегама оасарле хинтьар, керда технологеш хьалр, СССР Кхечан [illegible] декхараш чаккхдахар сатте дола декхараш кхоачашдала шийна дІатІаэцаш дола халгьа боахама ший тайпара даьза а хинна дІаэттина латт из.

Керда хІамаш дукха да экспозицеца. Уж — «Космос-1000», «Ореол-3», «Экран» яхача серех йола а кхы тайпа а навигационни спутникаш. Хьахьекхад «Интеркосмос» яхача программагІа космосе дунен халкъашта юкъа цхьана леладу гІулакхаш а.

СУРТАШ ТІА: дунен тІа эггара хьалхарбараш (1963 ш.): чуухача бе-бе хаьлва болча мехка терман гІоаш а Бетта керда глобус.

В. СОЗИНОВЕИ,
В. ЧЕРЕДИНЦЕВЕИ сурташ.
ТАСС фотохроника.

№ 7 йола «Агитатора блокнот»

Кепа а теха арахьнаяй КПСС Нохч-ГІалгІай обкома пропаганда агитацеи отдела «Агитатора блокнота» аргІанара номер. Из дІайолалу парте обкома партийни архива заведующе Т. Плешановас В. И. Ленин ваь 114 шу дизара хетадь язъьяча «Даим вай дегашкен уйлашкен ваха ва» яхача статьяца.

Карача шера 15 апреле вай мехка деззергда советски Іилман Ди. Цун лоархІам беш нийтьаь я «ХалхІа хьал-торо тоаяра, сага хьаштІаш кхоачашдара» аьнна парте обкома Іилмани дешара заведенийн отдела заведующе Р. Тихоцевхий статья.

«21 апреле — берригаш коммунистически субботникеІ» яхача рубрикас чулацай «Автоспецоборудование» завода болхлочо агитатора М. Куцева «Хозрасчето гІо ду» яха корреспонденции «Доккхий гІулакхаш дара тІаберзабаьб» яха комсаш лелаеча Насуханова Вачех язъь зарисовкех.

«Цу цІагІа кест-кеста письмош ух. Уж дІайодер я хьалха тІена тІа хирург йоаза хинна Волкова Анна Сергеевна», — иштта дІаволалу вай городе яхача цу башха-дикача кхалсагах дахьа журналиста С. Воронина язъь зарисовка.

СОВЕТСКО-ИНДИЙСКИ ЭКИПАЖ НИКЪ БАЬ ЯЬННАЙ

КОСМОНАВТАШ МАЛЫШЕВ ЮРИИ, СТРЕКАЛОВ ГЕННАДИИ, РАКЕШ ШАРМА ЛАЬТТА ЮХАКХАЬЧАВ

ТАСС хоам

1984 шера 11 апреле Московски хинах 14 сахьати 50 минуте яьлча «Салют-7» — «Союз Т-10» — «Союз Т-11» яхача Іилма - техника комплекса борте тІа цхьана дена балхий программа чакхъьякхачух тІехьагІа Лаьтта юхакхаьчай хема командир Советски Союза Турпал СССР летчик - космонавт Малышев Юрий, борт-инженер Советски Союза Турпал СССР летчик-космонавт Стрекалов Геннадий, космонавт - тоскаьхо Инде Республика гражданин Ракеш Шарма юкъе а болаш йола дунен халкъашта юкъера экипаж. «Салют-7» яхача станце тІа болх дІахоьхьаш ба космонавташ Кизим Леонид, Соловьев Владимир, Атьков Олег.

Сигалара Іочухийца «Союз Т-10» яхача хема аппарат Іохайнай Советски Союза территоре тІа белгальхьча районе. Аркалык яхача города малхбоалехьа 46 километр гаьна.

Космонавташ Малышев Юрий, Стрекалов Геннадий, Ракеш Шарма могаш мал [illegible] Іохкаьгаб.

«Салют-7» — «Союз Т-10» — «Союз Т-11» яхача лехкача комплекса борта тІа полет ечa хана дунен халкъашта юкъерча экипажо йиза кхоачашъяй Советски Союза а Инде а Іилманкхошен специалисташа кийч а ь хилла юкъейяхха хинна Іилмани программа.

Лаьттан Іалама ресурсаш тахкара а гоахьара го иштта-б зара а «ТЕРРА» программа гома чу космонавташа сурташ даькад Іинде территорех Индийски океана акваторе цхьайолча районийн.

Космически материаловедене программагІа «Исправитель» яхача технологически установка тІа кхоачашьйй тепломассопереноса процессашн довал дайнача хьалашка аморфни металлически материалаш ихара торонаш йоаяра йола массеки эксперимент.

Іилман программа доккха дакъа медицински тохкамашта лахьрхІ дар. «Баллисто», «вектор», «оптокинез», «профилактика», «йога», «мембрана», «опрос», «анкета» яхаш хинна эксперименташ кхоачашъеча хана каракхьар сага организм космически хьалашка йоакхаш адаптаци ярах керда информаци. Дахча балкхех хьахинарех пайда ийберга доал доаре хьалаша еш йола дика йоацача воздействене профилактика яра методаш средствашн арганьха тоаяра а, хІаьта иштта космонавтий къахьегамен салоІамен оптимальни режим къоастаяра а.

Цхьана деча тохкамийн экспериментийн чоалхане а нишкъала а программа кхоачашъеча ерригача эталашка боккъонца борта болаш болх а бир, хІаьта лакха профессиональни говзал а гойтар Кизим Леонида, Соловьев Владимира, Атьков Олега, Малышев Юре, Стрекалов Геннаде, Ракеш Шарма.

Толлам чакхъьяьча космически полетах хинад Советски Союза Индешен юкъера доттагІий гІулакхаш дІахо дегІаккувлача лаьда керда дакъа, но цІаькха а хьагойтад Советски Союзо къамаш программа гома чу а кхача пачхалкхешца доттагІал лелаеш а космически аре карарерзара деш даран наьара дукха, ерригача адамашна болча пайдина деш хилар.

КПСС ЦЕНТРАЛЬНИ КОМИТЕТЕ

9 апреле КПСС Центральни Комитете совещани хилар союзни республикай Компартей ЦК-ай, парте крайкомий, обкомий секретарий, министерствай ведомствай кулгалхой. Цига дийцар КПСС ЦК декабрьски (1983 ш.) февральски (1984 ш.) Пленумаша дІадийхарашка, КПСС ЦК Генеральни секретара доккъоста К. У. Черненкос дахча къамельяй положенешкаи выводашкаи хьежжа 1984 шера капитальни гІирсаш хьалдара планаш кхоачашъелга Іалашдара декхараш.

Доклад йир КПСС ЦК Политбюро членалла кандидата, КПСС ЦК секретара В. И. Долгиха.

Совещане белгалдаьхар, капитальни гІирсаш хьалдара дахкье цхьадола дика хІамаш кар[illegible]Ідиннна хилар. ДІадахача шераца нийсйича дукхагІа хьалъьй керттера фондаш, кІезигденнад хьалдаь ца доалаш боврамал соагІа дусаш хинна гІирсаш. Болх бе йолаеннай бІаьш йоккхий промышлении предприятеш, агропромышленни комплекса объекташ, чаккхьяккхай чуІа цІеноаш культурно-бытовой гІирсаш хьалдара йоакха программа.

ХІаьта а сатем боабеш да халкъа боахама цу лоархІамегІарча дахкера гІулакхаш. Дукха подрядни министерствашь лоархІаш цхьа [illegible] моллочь сташи объекташ [illegible] ханашка болх бе йодайолийтга Іалашдац.

Белгалдаьккхад, 1984 шера доагора - энергетически комплекса, машиннашъеча доакъой, Іаьржачен сийрда бесаш долчен металлурге, химически промышленносте, агропромышленни комплекса, транспорта доакъой, бахача наха эша товераш арахецача предприятей мощностеш дегІайоалаяра а, хІаьта иштта чуІа цІеноаш, школаш, больницаш, деша даха ха йоацаш берий учреждениеш, коммунально-бытовой объекташ хьалтьяра а доккхий декхараш кхоачашде деш хилар.

Министерствай ведомствай кулгалхой, партийни советски органаш уйла тІаерзалый шу хьадоладелча денз тІехьашсар дІадаккхара, 1984 шерен карарча пятилетнен капитальни гІирсаш хьалдара планаш кхоачашъелга меттел. тІахкхоачашъелга а Іалашдара тІадерзадаь кхы тІа а [illegible] гІулакхаш чаккдахаза дарг ца хилара.

Подрядни министерствей, моттигерча органий хьалхарча аргІанарча декхарех да хьалхагІа хьалъьь дика йоагІача лоархІамегІарча объекташта низаши средствашн тІаерзаяр, гІирсаш хьалдаре программа йоккхагІа хилнача регионашка балхий объемаш ондалкар.

Белгалдаьккхад гІирсаш хьалдара производство, къахьегам вІаштІехьбаккхара гІулакх оалангера дехз тоадакза, балха ха зашъа йоалдаргда дІадаккханза, гІишлошъяра техникаш, материальни ресурсех пайда эцача йоагІаш йола порядок оттаязза ярг ца хилар.

СССР Госплана, СССР Госснабе, министерствашкеи ведомствашкеи хьалхашка декхар оттадаьд гІишлошта комплектаци ярен уж материально - техническиІ Іалашьярен дешаш лоацача ханашка къоастаде. Министерствашка-заказчикашка гІишлош шоай хеннахьа Іалашъе еза диначa проектно-сметни документацеца, финансирование, хІаьта иштта квалифицированни эксплуатационни персонал кийчъелга вІаштІехьдаккха деза. Белгалдаьккхад технологически оборудовани, приборащ, кийчъяран комплексагІа лоаттаяран хьалхара машиннашъеча индустре предприятей бехктохаме дисциплинен лаккхелга доархІаме хилар, цар дикал тоаяран уж балха тешамегІа хилийтаран къаьстта уйла тІа а йохийт[illegible].

[illegible]артийни комитеташта могадаьд духхьал гІишлошъеча организацей коллективашта юкъе беча организаторски политико - кхетаман балха боаран пайден айбелга, хьалда производствени декхараш кхоачашдарца къахьегамен исполнительски дисциплина чІоагІъярца из айкха бувзалга. Болхлой къахьегамен бахтем хьалаш тоадара, цар говзал лакхъяра, чІоагІъенна коллективаш хьалра хьалхара доагІар гІишлоний кулгалхошкара дукхагІа хьадехилга.

Капитальни гІирсаш хьалдара планаш кхоачашъелга Іалашдерах дола дош дунцача хана совещане дакъа лаьцараша хоам бир цу дахкъера кхоачамбоацарашн ледарлокаш дІахара деча гІулакхех, дукха критически замечанеш предложенеш елар.

Совещане балхапа дакъа лаьцар Политбюро членаша КПСС ЦК секретараша М. С. Горбачевен, Г. В. Романовен, КПСС ЦК секретараша И. В. Капитонова, Е. К. Лигачева, Н. И. Рыжкова, кхыбараш.

ШИЙ БАЛХАХ КХЕТАШ

Иттех сaг шера вах «Чечингобувьйт» объединенешка чуйоагІача экспериментальни лабораторе болх бераш. ХІанзига хле а массехк хьахах болча наьах датташ я Мурдалов Іаддрахьмана кулгаллу из коллектив.

ХІаьта коллектива барт чІоагІбер, цул балха тІа лостам телар хаьча вена саг, шийт болх дика бовза специалист Мурдалов Іаддрахьман ва.

„Казахски ССР Джамбульски областа цхьан героне дІаболабер шийт къахьегама никъ Мурдалова. Дукха йоакха йоацача кога гІирс беча фабрика обувщика ученик волаш балха этер из.

— Дика хе яьнней цул тІехьагІа, — яаш, дагалуьц цо тахан дІаккха за, — цхьабаьхда, сона цІаккха вицлургвац цу заона сай хьехамча а хинна дІаэтта Павел Петрович Янкаускас. Балха опыт йоккха йолаш дуккхача хана дехз обувщик волаш хьаьена саг вар из.

Цьхан шера Янкаускаса тІехьоламах ученик волаш болх бачул тІехьагІа, обувщикалла болх бо волаелар Іаддрахьмен. МассагІа хиннад уж балха тІа ма хетта аьттув ца боалаш, шийт опыт ца хилрак брех ца доле денош цун вахара. Цхьабаьхда, чувка ца вещ, сабере хьехар деш, балха къайланаш дІайовзийтар цунна хьехамча Павел Петровича. Иштта дахлар цхьа шу, шин шу. ХІанз-м брак ца ярал соагІа, цецерча керда балха баьххача кагиркошта хьехареш а доре Мурдалова.

Кулгалхоша шийра хІана хера тІеккхуш вола, шийт балхах дикка кхеташ вола хІамсаг. Цун сурт хьалтох фабрика сийлен улге тІа. Массехказа бригадирашле ерта яхаш къахьегамаш а деныр цеза кулгалхоца, цхьабаьхда, шен вувлар Іаддрахьман, могаргдий-теш нехе кулгалле, хІерана дег чу кхача вІаштІехьдергдий-теш, аьнна, хетар цунна. Юккъера а ратта хилар из. ХІанз декхараш дукхагІа дер Мурдалова. Нагахь сенна хьатхагІа дукхьал шийт болх кхоачашбина воалаш хиннавале, тІехьаь бригадиралле хьажаваьчул тІехьагІа цун бехктохкам лекхлора, берхІ сагах латтача бригада балха лостам теле, коллективе болх вІаштІехьбакхза, цунца цхьана балха тІа ше а хьожзам тела безар. Іаддрахьмана дика кхетадора эггара хьалхарча дакъа массадолча дийнеча хІаманна тІехьа ше хьожзам тела безилгем хІаранагара доагІар хьадеха дезилгаи. Иштта шийт болх ца вІаштІехьбакхарах дикагІарча хьожахйора цун бригада, дукха за алаш.

— Аз эггара хьалха къахьегама никъ дІаболабеш сона балха кьайланаш йовзийта хиначе Павел Петровича, шийт бІаргкъайдаре хетьйтадар са. Цунна са кораБоагІар сона къаьмел да, са толамашка хьаьа, аьттув ца боалаш моттиг нийсьенча гІо даре. Гуш дар са толамаш цунна бе-бехка доацараьга, цулувьа из дІаязалер а эшаргвац сона из хьанна саг, — аьнна, дувц Мурдалова.

1958 шера из баьй водаь Грозныерча кога гІирс беча фабрике. КхоалегІча цеха начальникалле хьохаду. ХІанз коллектива дукха йоаккагІаи болз чоалханен бир Мурдалова, цунга хьежжа деккхий дар хьалхашка латта декхараш а. Къахьегам лерттІа вІаштІехьбаккза харех, нагагара доагІар хьадехаш из хилярах лоацача хана вІаштІехьдоал цун кхоалагІа йола цех тІехьашсачаре хьаьдиенна. ХІаьта 1958 шера денз 1974 шерага кхачача Грозненски кога гІирс беча фабрика цо мугаш тІаь оттаеь цеха шорта я.

1974 шера Мурдалов цу фабрике хьаь а вайле «Чечингобувьйт» яхача объединене болх бе вада. Юкъьенца мастер волаш а цул тІехьагІа цеха начальник волаш а балхаш ду цо. ХІаьта кхо шу хьалха объединене хьийллар экспериментальни лаборатори. Цунна кулгалда мала оттаваргва яза хетттар нийсделазар кулгалхошта хьалхашка. Волаш вар балха опыт, йоккха говзал, къахьегама стаж йола саг — Мурдалов Іаддрахьман.

— МалагІа декхараш да шун лабораторена хьалхашка латтараш? — аьнна деча хеттаре жоп а луш Іаддрахьмана сона дувц: — «Тха лаборатори вІаштІехьяьнна ши-кхо шу мара дац. Декхар сенах латт аьлча, объединена арахецача кога гІирса керда моделаш вІаштІехькаьдерах. ХІанззаьца дика аьттув боалаш болх баьб тха коллективо, из хоалу цу юкъа 32 тайпа кога гІирса образцаши оана цехашта дІачуенна хиларах. Цунца цхьана ала деза лабораторе хьаль 29 тайпа кога гІирса модель РСФСР балхой гІулакхаш дара йолча министерствана чуйоагІача художественни совето цхьан оцанка шина могаь хилар а, — аьнна, дувц Мурдалова.

ХІара дешна хьар сенна керда кога гІирс арахецаре шоай творчески уйлаш тІаркъам тІадаттабу лабораторе болхлоша.

Цунна дола къаьгга тешал да шена цар кийтьено йола вайнаьха пазгий медалаш. Уж шин тайпара я. ЦІаьш нІаьда айра деллаш, вошаш чІоагІа айра делла.

Цу деррига гІулакхашта юкъа дакъа лоацаш, цо кулгалдеча коллективена цо хоар хьашцадоацаш хьедоагІарех ва Мурдалов Іаддрахьман.

Белгал цо боаккхаш бисабац производстве ветерана хьалхала къахьегам: цунна еннай Ленински юбилейни медаль, «За доблестный труд» яха медаль. Из иштта ва кІезагІча, иттагІча, цхьайттаде гІча пятилеткай ударник.

А.-Г. УГУРЧИЕВ.

СУРТА ТІА: І. Мурдалов.

Дозанол дехьара

Доккхий хушаллаш хиннад Алжирэ меж социалистически лостама наькъ тӀа баьлла йола къаман - демократически революция хинначул тӀехьагӀа. Дикка доккхий тоалашш даьлад лерда латташ нахкдаьттаж газовни промышленность а йолаш йола экономика дегӀайоалаеча. Кхичарех тайпа хӀама доацаш даьхача шерашка хьалъяь 600 совгӀа предприяти, хьадаьд индустре иерда доаьоаш: Іаьржек сийрда бесаш долаш металлурги, машиностроени, мехкдаьтта хима...

ЛоархӀаме социальни эрга лоаьш я мехка еш. Общественни гӀулакхашка дӀаухийтача ахчаш дукхалга деллача Африке эгтара хьалхарчарех яхьа моттиг дӀалеш Алжирэ. Укхаза мах боацаш ду медицински гӀулакхаш, чӀоагӀа уйла тӀайохийт образованиг дегӀайоалаяра. АНДР хӀара хьалагІвер хӀама вац аьлла йола граждании — кӀерьерча школа, политехнически училища а ала дешарха.

Керда общество хьалье Алжира шерра гӀо ду Советски Союзо. СССР-о гӀо а деш укхаза хьалъье е хьалъеш я 120 совгӀа тайп-тайпара объект. Тахан цу мехка къахьегаш ба советски геологаш, мехкдаьттахой, инженераш, преподавателяш, лорош, дукхача кхыча профессех бола специалисташ.

СУРТА ТӀА: алжирски специалисташца Дразль Мизан яха ирригационни плотина хьалъеча ба советски инженераш шеаллихши Я. М. Власенков, Н. Н. Стрелеця.

И. ЗОТИНЕН,
В. ЛАГУТИНЕН сурт.

НИКАРАГУАС ШЕ ЛОРАЕРГЬЯ

Никарагуа Къаман цхьоагӀой правительства Кулгалдеча совета координатора Даниэль Ортегас дукха ха йоаццаш кхайкарл даьхийтад дуьнен правительствашкеи халкъашкеи. Цу тӀа до дехар царгара США правительства Никарагуа халкъан правительстваней духьала лелаеча пачхаьалкхен терроризма политикана духьала латта. Йищ хургйолаш тха мехка тӀема техникой кхоачамц лудга.

Вашингтона меттаца аьлча, Сандинистски революце чаьхйоаьккхаш йола «тоталитарни политика» бехкеза лакха лаьрхӀа пропагандистски хӀилла мара кхы хӀама ца хила а мег из? Е деш доле къамаьл, США администраца дешаш терриалича. Никарагуас Іоадеш латта герзаш кхайладаха лаьрхӀаш Центральни Америкерча йокха мехкашта кхеран йолча кӀура пордон хьакъехьа да?

Данне а дац. Харцде йиш йоацаш тешал цу факташе из кхайкарал нийсен шийханнахьа дать хилара.

Укх тӀеххьарча хана кертагӀолла дать укх тайпара йоазош а долаш йола статья кепаетт никарагуански газеташа «Коринтон Сан-Хуан-дель-Сура» яхача портешкара США террористически акташ», «Никарагуана тӀема блокада йолаяр», «Наемникий карагӀа боврашш — берашш», «Пеньяс — Бланкаса бандитски чухьалхар», «Американски кемай къайлагӀара операцеш», «Кхы цхьаькха а ЦРУ зулам», «Агресси дӀахохьолга дӀадех Рейгана»...

Таханарча Никарагуа мехаре бокъонца долаш дар нийса хьахбокх керте гӀолла даьча йоазош. Никарагуа халкъа духьалара хьакхайкабаьза бола тӀом селхан дӀаболабенна а юкъ-юкъе мара ца беш а бац. укх массехк шера хадданза беш хьабоагӀаш ба. Никарагуански лаьттан тӀа чухьелхаш нах боабеши боахамаш хӀалакдеши ба Гондурасе бӀы белла, ЦРУ-с Іомабеш, ахчанца Іалашбеш, кулгалдеш бола хьалла Самосий хиннка гвардейцаш. Хьехархой, лореш, техникаш, ахархой боабар, моттигаш зераш духьа никарагуански территоре тӀа гӀолла аннаце гӀобахар, сигалара Іочу аэродромаштеи мехкдаьтта хранилищаштеи герз деттар, бердаш йистерча граждански тӀемей объектащта форда тӀара доа дар, лоархӀамегӀарча предприятешкея производственни централькна саботажа акташ лелаяр, тӀаьш лелхийтар, мехка кулгалхошта кӀийленна хувшар — цар а дукхача кхыча а факташа тешал ду боккха боацача тха мехкаца КӀайча цӀено агрессивни политика лелаеш хилара.

Шийх кхайкарал тӀа командатес Даниэль Ортегас ишта белгалдаьккхал цу гӀуллакхаца къаман экономикана мехка ерригача экспорта маьлах 30 процентал совгӀа зе даь хилар а.

ХӀаьта а агрессора мегадац никарагуански территоре тӀа чӀоагӀвалаь къам мукъадаккхара Сандинистски фронтах бола халкъа тешам боабе. Денгара ди массаза доал чӀоагӀлу хьалькита паргӀато марара ца ялийтарцен къаман суверенитет лораярцен йола Никарагуа халкъа уйла.

Цхьабакъда, шийзуламе уйлаш кхальхаяц империализмо. Укх тӀеххьарча бетташка кхы а дукхагӀа нкохкаданнад хьал. Масала, мехка керттерча порташка хьачувоагтӀача метте ехнача форда миинашта чӀаниийсденна массехк кема, цу даькъе кхыча пачхьалкхеннй байракхаш тӀаьтӀарец а, иккха хи бухе дахад е делад.

Центральни Америка бердашка форда эскарцара массехк ваар салте хьожавех тӀема кемаш дахийтен эшна решении тӀанийцай ВӀашагӀкхийттача Штатий правительства. ХӀаьта цхьоалагӀча апреле Гондураса территоре тӀа, «Гренадеро один» яхаш кодоен цӀи а йолаш, цхьана учений йолаьй США-н, цу мехкен Сальвадорен эскаралла. Рейгана администраце авантюризми хургдар фуд ца ховш цо леладу гӀулакхаши тергалдича никарагуански халкъа тешам хьалга болалургба шийн тӀемаца Гренада яьккхачул тӀехьагӀа тха мохк дог тиеша хуллургбий «паргӀатойя демократе» духьа агресси нердаьякха империалисташ гӀортарг мичаб, аьнна?

Шийна духьала хьекхайкабаьза бола тӀом беш латташ хилярех хӀамзле цкъа санна дукхаьла а хоам баьб Никарагуас ООН, ОАГ, блонех дӀа ца кхетара тӀехьарча болама чзенаш дола мехкаш, «контадорски группа» санна йолча дуьнен халкъашта юкъерча организацешка. Цул совгӀа, машаре гӀулакхаш ше тӀехьа хилар бакъдаьд мехка правительства. цу даькъе хьалла гӀулакхаш чанхдахарцӀек лоархӀаме предложенеш ларцеи. Цунна аӀалла тара боаца ниж ба хабаре машара тӀехьа и ше а яхаш, хӀаьта гӀулакхашка деллача Никарагуана духьалара агресси тӀехь - тӀехьа чӀоагӀъеш йолча Рейгана администраце лаьпар. ЧӀоагӀа хьохаме я цу дешах йола США официальни позици а: ассигнованешта йолча сенатски комиссе дукха ха йоаццаш 21 миллион доллара боараме контрреволюционераштa эргӀанара неакъостал де лаьрхӀар.

Ишта да гӀулакхаш. Никарагуас дуьнен правительствашкеи халкъашкеи кхайкарал дар нийса хиша ца Іеш, данза ца доалаш даь, объективни хӀама а да. Тхона тӀом эшац. тхо машаре дахa а мохк юха хьалъоттабе а безам болаш да. Цхьабакъда, нагахьа санна империализмо тхона духьала агресси йолайой, оаха революци лораергья тӀеххьара цӀий тӀадам Іобаххалца. Никарагуанцашта машар беза. цхьабакъда, паргӀатонах а даьна-м безац.

Лестер МЕНДЬЕТА,
Никарагуа журналистий Союза секретариата член.
Манагуа.

ХЬАЛХХЕ А КИЙЧЪЯЬ ТРАГЕДИ

Шер-шера март бетта дӀахайкаю Великобритане финансай министра хьатӀадоагӀача шера йола бюджет. ХӀара англичанин чӀоагтӀа са тесса хьежаш хул цу хӀамага, цу бюджетага хьежжа ма йий 12 бетта йола тха расходаш а: тела еза налогаш, товарий мехкаш, цунга хьежжа тха Іоашдола ахча.

Бюджет миштa хургья яхача темах дувца йолалу пресса из дьахкайкалле дукха ха хьалха. ДукхагӀча дьакъе нийса а хул прессана хетараш. Амма хараpча шера «Санди таймс» яха газет чӀоагтӀа гӀалат даьннад. Цу бюджето, яьду по, гӀо де деза хӀаранена... капиталист хила. Амма газета дивидендаш йиъ миллион цаг бе болх боадаш волча мехка из хӀама мишта дулургда ала.

Бюджетах доаккха цхьадола хӀамаш «беламе» да: масала, бюджета лерхӀ фондовой бирже лоэзарий доходаш тӀара йоагӀа налог лохъе. Правительствана хетачох, из хӀама дича наьха безам дукхагӀа тӀа а гӀоргба цу гӀулакха, хӀаьта бӀаьхий нах дукхагӀа а хургба. Бюджета тӀа лаьрхӀа да ишта, тӀакхеташ волча капитала тӀера йоаккха налог а кӀеаигъе. Амма цхьанкха а болхлоь бе болх боацари вац цу «гӀоно» гӀаденгав пле оалаш.

Бюджет ювлаш хиннача хана а, забастовка хьоайир мехка 100 совгӀача шахто. Шахтераш дузьалбаьнаб Англе кӀорах промышленноста управляющи волча американца Ян Макгрегора массехк шахта дӀакъоеыла а шахтераш чура арахоеса а яьна лаьча решенена. Цу тӀа а, горнякий Къамин профсоюза председатела Артур Скаргилла заявлени яьча бесса, из алхха юкьиг мара яц правительства цу дакъе де лерхӀарий.

ХӀанз укх сахьате ассигнованеш эшаш да Англе машинаькъаш, коммунальни боахам, образованеи унахцӀено лораяреи органаш. Медицински йиькарий кийчбеш йолча Королевски медицински колледжа шийдоклада тӀа белгалдоах, медицински гӀулакхашта йола фондаш кӀезагъяр наьха унахцӀенонна, къаьстта къоанойчоа чӀоагтӀа Іатиьаш хилар. ХӀаьта а финансай министра бюджета тӀа цу служба гӀо де лаьрхӀа хӀама дац.

Лейбористски парте финансови дешашта волча синвера Рой Хаттерсле аьлар, «къебараштa йола трагеди, бе болх боацараштa йола трагеди, берригача мехка йола трагеди» я керда бюджет, аьнна.

Джеймс ОЛДРИДЖ,
английски писатель.
(АПН)

ДИКАЧА НАХАХ

Къахьегамца кораадаь ираз

ХӀара дийнахьа ярр санна мерда гӀишлош хьал а ен дегӀаух вай республика столица — Грозный. Дукха ха яц йиьлагӀа микрорайон кхоачалуча ялхлагӀъяр хьалъе йолаь. ХӀанзале массехк цӀа да укхаза хьалдетта доалаш латташ. Цу цӀеношта отделочни балхаш деш, болхкача нахах цхьаннех хургда таханара са дувцар.

ВӀаши социалистически яхье а яьнна дика болх беш хиларца белгалъяьнна дукха отделочникий бригадаш я укхаза болх беш. Царех цаӀ я Грознерча цӀенош деча комбината чуйоагӀа Эльмурзаева Аьсета кулгалду штукатурий - малярий бригада. Бригадан чуйоагӀа 17 саг. ХӀанз укх ба 42 квартирах латтача цӀенна басараш хьокхаш, яхьдола балхаш деш. ЧӀоагӀа барт болаш, шоайла эшачунга хьожаш ба Эльмурзаевай бригадера нах. ХӀаьта бригадир ше коллектива болх вӀашт Іехьбанкха, цар барт тоабе ховш саг я. Дукха ха йоаццаш цун хьаьнала къахьегам Даьхено белгалбаьккхаб «Знак Почета» яха орден аларца. Аьсета ерригача бригадана боккха кхаъ хилар цу дийнахьа, из деза совгат шоай бригадира хьоашарах.

Эльмурзаевай цӀенда Валид а ва ДСК плотникий бригадир волаш болх беш. Цу шиннe комбинате болх бу дукха шераш да. Валида аларах гӀишлонхочун говзал караерзае а лаьрхӀар Аьсета...

Юххьанца из укхаза балха йоагӀача хана цхьанкха тайпа гӀишлонхочун болх баь яцар из. Комбинате меттел, ерригача гӀишлой управлене цӀи хеза волча отделочника Чернобаев Александр Ивановича бригаде хьожийр из. Бригадиро хьехамча тӀачӀоагӀдарал совгӀа, шийн бӀарг кӀалларе ялийтацар Аьсет. Массане а зувре из хӀама кара тӀаькхуеш, шийна, деш дола хьехар сиха дӀаэцаш саг йолга. Кхетаде хада дацар отделочника професси цунна езаенналга.

Нийс шера гӀерте Чернобаева бригаде болх бир Эльмурзаевас. ХӀаьта Александр Иванович пенсе вода ха хьатӀаккхаьчача кулгалхоша, хьайна метта бригадерaлла мала нийта безам бар хьа, аьнна, шийга хаьттача, Чернобаева вӀалла а уйла ца ен Эльмурзаева Аьсетах дика бригадир хургья аьлар. Цу хана дена коллектива кулгалде эттар Аьсет.

Атта гӀулакх дац дукхача къамех бола, хӀарийне шин-шийн дог, уйла, шин-шийн оамал йола нах цхьан цӀен дезал санна вӀашаи кхотабаь, цар бартйиш тоаделга. Цхьабакъда, Эльмурзаева Аьсета из вӀашт Іехьдаьннад. ХӀана аьлча, нахаца та ховш саг ий йоландаь. ХӀаьта шоашта массанена дукха езаш хинна Аьсет шоай бригадир хургья аьлча, боккха кхаъ хилар бригадерча массаолча сага а. Цхьабакъда, цхьан хӀамо цӀек йоалар из, лоархӀаергйий-теш, сайха безаша тешам боа ца беш чакхъалла вӀашт Іехьдаргдий-хьогӀ, яха уй даш ялестар цун керта чу са-тем бойбаь. ХьалхагӀа-м дукхьал сай балхах мара лоп дала мича дезар-ц. ХӀаьта хӀанз курийтта саго баьча балхах бола бехктоакхам сона тӀа ма букий, йоалар Аьсета дего. Бакъда, цӀек яла езаш хӀама нийсдаланзар бригадана кулгалде яр беланнача дийнахьа дена. Безаме тӀамайцар из коллективо, шоай йоккагӀа йола йиша санна.

Массехк шу дӀадахад Эльмурзаева Аьсет бригадиралла херка. ХӀаьта мишта латт цо кулгалдеча коллективе гӀулакхаш цу хана дена? Укх дийна да. Массе хана шийн производственни декхараш кхоачаш тӀекхкоачаш деш хьайоагӀарех я цун бригада. Из вӀаштІехьдаьяннад эгтара хьалхарча даькъе шийн бригадерча нахагара боагӀача бесса болх хьабеха хоши, цар къахьегам нийса вӀаштІехьбаккха ховш бригадир хилярах. Кхы цхьаькха алархӀам боаш хӀама да толашан дика хилара. Из ди къахьегамех производственни дисциплина укхаза дика хилар. Цунна доаа тешал да ше вӀашагӀъедлача укх нитех шера, гӀоша дисциплина толхаьь моттиг цига нийсъенна ца хилар.

Дукхьал шийн бригадира декхараш кхоачашдарал совгӀа, общественни хьаре а хьинаре дакъа лоац Эльмурзаева Аьсета. Из цозоа херка хиннай Грозненски городской Совета халкъа депутаталла, хӀаьта хӀанз комбината профсоюзни комитета член я.

Атта мичад, дукхача дезалий нана хилча боах а баш общественни декхараш леладе. Цхьабакъда, шийн вакар иьагза тайпара тер а дац Эльмурзаева Аьсета.

Х. САИДОВ.

МАССАНЕ А БАРКАЛ ОАЛ

Кулгах доалладу сахьат деха а деха из тоадайта город Грозне вера со. Сахьаташ тоаду мастерскеш-м тха районе а я. Цхьабакъда, со хиннача шин-кхаь мастерсие из тоаде могаш мастер корaвинзар сона. ХӀаьта из сахьат везача новкъосто совгӀата денна дар. Цудухьа, фунагӀа даь а, из тоа ца дайтача Іеваланзар со. Иштта со нхаьчар «Чечингбыттехника» объединенена чуйоагӀача № 36 йолча сахьаташ тоадеча мастерсие. Укхаза согара занна дӀанийцар къонача мастера Довтмурзиев Мусас.

Бокъаьлдар аьлча, со-м дукха тешаш а вацар сахьат тоадулургда, аьнна. Бакъда, ше ди даьннчуа тӀехьагӀа юхавеча со цец а воаккхаш, хьалха ше баьча бесса динен нийсен болх беш дар са сахьат. ХӀаьта новкъосто совгӀата денна сахьат юха а болх беш дайча, са дега цох боккха тоам хилар.

Къона вале а Мусайна дика ховш шийн болх, цо кӀоргга Іомальй шийн балха говзал. Цудухьа догтӀаш дола сий цу цун коллективе, из тхан лоархӀ. Муса дика болхло хилар тешал ден я цунна объединене кулгалхоша дукхаза тийна сийлен грамоташ, кхайкадаь барналаш.

ХӀаьта цхьакха цхьа дика оамал я цох йоаллаш — цхьацца шоай гӀулакхаш а долаш мастерсие чубаьхкача нахаца Іинерша, эделца, гӀулакх доладаш хилар. Наьха хьашташ кхоачашдеча сфере къахьегачунна чӀоагӀа эшаш а наькъе йоалаш а оамал я из. ЗӀавнагӀача сага хӀаьта а. Цудухьа Мусайна рьзза болаш, цунна, дег тӀара доагӀача дешашца дӀайла баркал оалаш дӀаух цо гӀулакх даь клиенташ.

В. МУХАДИНОВ,
Шалински района Дуба-Юртарча юкъерча школа хьехархо.

[illegible] бӀаьлен [illegible] космосе [illegible] гӀоргва саг бӀаь [illegible]. Из болхлучал харте [illegible] дош [illegible] Іалашдой, [illegible] гӀайгӀа уйланой.

Сийлахь - воккхача эрсий [illegible] Константин Эдуардович Циолковски ракетадинамики космонавтики лардакхта хетадаьд шийн вахар.

Шоай гӀаранашца [illegible] сий деш дегаш [illegible] шу совгӀа хьалха Іалашдаь ваьхача [illegible] города Калуге бакъча наха.

Укхаза хьал долга хӀамо [illegible] из, цун гениальни идеяш [illegible], музыка, художественни [illegible] дахача наха бахача цӀенаш, общественни здани. Циолковски цӀи тиллий урамаш, школаш...

«Космонавтикан цӀа» а [illegible] дӀатакхача города хададаьд укх нах вай мехка бахаа [illegible] моттиг, дукха гайп-тайпарча [illegible] а.

СУРТА ТӀА: К. Циолковски цӀерагӀача космонавтика историе пачхьалкхенни музей [illegible] - космически техника зала.

А. ПАШИНА сурт.

ТАСС фотохроника.

Фотоклуба выставка

Кхо шу да облсовпрофа самодеятельни кхоллама межсоюзни областной ЦӀа гӀа «Аьрон» яха фотоклуб хьаь. Цунна юкъебоагӀа болхлой, гӀулакхера нах, студенташ — тӀаьо совгӀа саг. Укх деношка хьайийллар фотоклуба шоллагӀа выставка. Деэтхьен итт гаргга сурт да цига гойташ, уж хетадаь да Сийлахь - боккхача Даймехка тӀема, къахьегама, царна да Іалама хозал хьахьокхараш а. Къаьстта тергам тӀеоаш да Нохч-ГӀалгӀай пачхьалкхен ерхина вокзалгӀолча инженера В. Шахова, «Промавтоматика» НПО болхлочун Е. Шмелева, гостехнадзора инспектора В. Юнцевича, кхычар балхаш.

Отзывий книжка тӀа хӀанзале фотовыставкаех йола шоай уйлаш дӀаяздьяь укхаза хиннача наха.

Л. АЛЕКСАНДРОВ.

Коталонна хетадаь...

Вай республике я кхо бӀаь совгӀа художественно-агитационни бригада. Уж каст-каста хул колхозий а совхозий а фермашка, бригадашка, кхаьнарча станашка. ХӀанз чакхдоаьккхаш да цу самодеятельни коллективай республиканскни хьажар. Из хетадаьд Сийлахь-боккхача Коталон 40 шу дизара.

ХӀанзале шоай говзал гойтай Грозненски, Надтеречни, Наурски, Советски, Шелковски районашкарча самодеятельни артисташа. Дикка езайолийташ яр «Терский», «Победа», «Каргалинский» совхозий, Йоккхача АтагӀарча культура цӀеной коллективай программаш. Хьажаре дакъа лоацача чтецийи, илли деш оаларий, музыкантий выступленей тема Коталон цӀейна тӀеерзаьь я.

ХӀанзчул тӀехьагӀа шоаш та хоер. Іомадаьр довзийтаргда Назрановски, Малгобекски, Сунженски, Ачхой-Мартановский районаша. Толам баьккхача коллектива лургда совгӀаташ, цун опыт кхоа цца планат кийчдерга.

А. ЛЕВИН.

Укх деношка хьайийлла а бутт чакхбаьллалца болх бергболаш а я № 12 йолча ГПТУ-ра технически кхоллама выставка.

Дешархой школе багӀачь хана професси карарва делкха новкъостал ду гайтура аттехце. ХӀаьта цу дешархой лоархӀаме я из выставка.

Учащица дешархошна шоай выставке отзывий чан болхоа лоархӀаеза кхачам матташ. Укх я тортий, вышивабулавши изделей ираш, карабоаь хьогта байдалах аь тайп-тайпара формашгаш.

СУРТА ТӀА: учащица мастерица, комсомолка Н. Дубова № 9 йолча школа дешархошта вышивкашка кхоадеш йоалайта [illegible].

А. КЫЧИКОВА сурт.

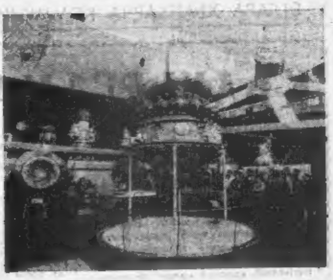

Книжкаши бераши

Самардийнахьа Назрановски района Яндарерча № 1 йолча юкъерча школе чакхъяьлар хьехархой говзал лакхъяьяккхара республикански институтои Назрановски района халкъа образоване отделои цхьана кийчъяь школьни библиотекарий библиотечни фонда методистий республикански семинар. Из хетаьь яр дешархой книжкаш деза Іомабара лелабарна.

Семинар хьайиллар школа директора Нохч-ГӀалгӀай АССР Лаьмехьарча Совета депутата С. Ю. Хашагульгов. Семинаре дакъа лоацаш хиннача эгтара вӀашагӀбарий — 1-ча класса дешархой классни сахьат дар «Дика книжка — са дикагӀйола доттагӀа» яхача темагӀа. ХӀаьта 3-ча класса «Чоалханерча хаьара биографи» яхача темагӀа хиина классни сахьат дӀадоладелар музыкаца. Дешархошта тӀехьагӀо хезар шоашта Іалашмате дукха везача йоазонхочун А. Гайдара оаз. цар боккхача теркамца а безамца а ладувгӀар цуга. Цул тӀехьагӀа бераша дуцар къона Гайдар тӀем тӀа вахарех. Дийцар цун произведенеех, цо гойтача майралах, доьалах, ма дарра яьлча, Аркадий Петрович Гайдара дерригa вахар доахийтар.

ИттлагӀча класса дешархой а бер семинаре дакъа лоацаш. Литературни произведеней турпалий роляш ловзаш санна дешер цар произведеней довнъош, царех яр И. Базоркина «ВӀаьшерений боадонера» яхача романа тӀара Калойн Зерийн ролаш.

Семинаре дакъе лоацаш хилар республика кхыча районий халкъа образоване отделаш. Дешархой книжкаш деза Іомабечара школьни библиотекий декхарех лаьца дийцар Нохч-ГӀалгӀай Хьехархой Говзал Лакхъяра Института методиста Р. Мукухоевас.

Цу маьхерча гӀулакха юстара бацар дешархой дай-нанной а. Книжкаш дика леладе бераш Іомалеш дай-нанной комитета беча балха опытах дийцар цига Яндарерча № 1 йолча школа дай-нанной комитета председатела Л. Евлоевас.

Цига гулбеннарашта чӀоагӀа пайдане хургйоацц, шорта дӀаІомаде а шоай балха юкъедахьа а маьхера хӀамаш гойташ чакхъяьлар Яндаре хиина на семинар.

Х. ГАГИЕВА.

Редактор О. Б. ГАДАБОРШЕВ.

ТЕЛЕВИДЕНИ

12 АПРЕЛЬ
II ПРОГРАММА

17.05 — «ХӀара шахьата — [illegible]» (нохчий меттала).
17.30 — «Нохч-ГӀалгӀайчен ди».
18.15 — Хьайбаш лелаяр — ударни фронт. «Іадамихар чакхдаьккхаш латт» («Мосмоский» яха совхоз).
18.45 — «Резервеш боах беш» (нохчий меттала).

13 АПРЕЛЬ
I ПРОГРАММА

17.00 — Мультфильмий гулам.
18.00 — «Керда бувзама ним».
18.10 — «Яндарена литлетани».
18.25 — «Нохч-ГӀалгӀайчен ди».
18.45 — Фильм.

РАДИО

12 АПРЕЛЬ

6.40 — Керда хоамаш (эрсий меттала).
6.45 — Керда хоамаш (нохчий меттала).
6.50 — Керда хоамаш (гӀалгӀай меттала).
6.55 Хоамаш. Хоттамах бола хоам (эрсий меттала).
8.15 — «Грозненский рабочий», «Комсомольское племя» газетий обзор.
8.23 — «Сердало» газета обзор.
8.30 — Передачай программа (эрсий меттала).
8.35 — Передачай программа (гӀалгӀай меттала).
8.38 — Реклама.
8.40 — «Дега лоIамагIа» яха радиовыпуск (гӀалгӀай меттала).
11.15 — Кьамаьл ду районни радиос. Сунженски районера передача (эрсий меттала).
11.30 — Советски Іиалам денга. «Іилман карагӀдаьннар — производствана» (нохчий меттала).
11.45 — «Дисциплина — толамий лард» (эрсий меттала).
15.15 — «Космически заман [illegible]». Илланй концерт (эрсий меттала).
17.15 — Передачай программа. Хоттамах бола хоам (эрсий меттала).
17.16 — «ДоттагӀий оазаш» (эрсий меттала).
17.21 — «Юрта баьлла хьакхоттамашта». (Концерт)
18.00 — Керда хоамаш (эрсий меттала).
18.10 — Керда хоамаш (нохчий меттала).
18.20 — Керда хоамаш (гӀалгӀай меттала).
18.30 — «Юртара вахар» (гӀалгӀай меттала).
18.40 — «УнахцӀено» яха радиожурнал (нохчий меттала).

УКВ

17.00 — В. Нечаев. «Приключения маьрчика Пата и Пиодгана — большой собаки», яха радиопостановка.

17.26 — М. Шаипкоев. «Малха», Дуэцар.
18.12 — «СолеІара минуташ».
18.30 — ДоттагӀлен концерт.

13 АПРЕЛЬ

6.40 — Керда хоамаш (эрсий меттала).
6.45 — Керда хоамаш (нохчий меттала).
6.50 — Керда хоамаш (гӀалгӀай меттала).
6.55 — Хоамаш. Хоттамах бола хоам (эрсий меттала).
8.15 — «Грозненский рабочий» газета обзор.
8.23 — «Ленинан некъ» газета обзор.
8.30 — Передачай программа (эрсий меттала).
8.35 — Передачай программа (нохчий меттала).
8.38 — М. Камлаев. Диказа Аьрхйа концерт.
11.15 — «Бригадни подрядах хула пайда» (гӀалгӀай меттала).
11.30 — А. Шахбулатов. «Нохч-ГӀалгӀай поэзецара». Вокально-симфонически цикл.
11.45 — «Шерра йоарина лаатта лелaдара индустриальни метод» (нохчий меттала).
15.15 — «Литературни Нохч-ГӀалгӀайче» (гӀалгӀай меттала).
15.35 — Реклама (эрсий меттала).
17.15 — Передачай программа. Хоттамах бола хоам (эрсий меттала).
17.16 — «Партийни кхьол» (гӀалгӀай меттала).
17.31 — «ЦӀе сийлаш» (гӀалгӀай меттала).
18.00 — Керда хоамаш (эрсий меттала).
18.10 — Керда хоамаш (нохчий меттала).
18.20 — Керда хоамаш (гӀалгӀай меттала).
18.30 — Хьайбаш лелаяр — ударни фронт. «Шелковский района хьайбашлеладарни белча» (эрсий меттала).
18.40 — «Вахара хьисап — советски» (нохчий меттала).

Хоттам

Тахан республике гӀоллен Грозне хувцалуш моргаш а йолаш, йовхан а йоацаш. Малхбоалехьера секунде 9—14 метр сиха мух а хьекхаш, фегара температура республике гӀолла 8—13, Грозне 10—12 градус йовхал а йолаш ха хила тарлу.

Кхоанен ломмен кхоаллоцаш а йолаш, йовхан а йоацаш, бе-беча оагӀонашкахьара секунда 3—7 метр сиха мух а болаш. фегара температура бийсанна 0—5, деношка 3—8, ломма 8—13 градус йовхал а йолаш ха хатта мег.

Метеостанци.

ТХА АДРЕС: 364907, г. Грозный, Маяковски, ул. 92. Телефонаш: редактора — 2-45-57; редактора заместителя — 2-65-07; бехкеволча секретаря — 2-64-68; отделаш: партийни вахара — 2-54-04; промышленностех транспортех — 2-65-01; юрта бахама — 2-47-84; культура — 2-64-75; кехаташ — 2-65-64; корректорски — 2-69-88.

НАШ АДРЕС: 364907, г. Грозный, ул. Маяковского, 92. Телефоны: редактора — 2-45-57; заместителя редактора — 2-65-07; ответственного секретаря — [illegible]; отделов: партийной жизни — 2-54-04; промышленности и транспорта — 2-65-01; сельского хозяйства — 2-47-84; культуры — 2-64-75; писем — 2-65-64; корректорская — 2-69-88.

Газет арадувл шинарен ерен. шоаттен деношка

СФ05113. «Грозненский рабочий» издательства типографи, Маяковски, 92. Типография издательства «Грозненский рабочий», ул. Маяковского, 92. Заказ № 1691.